

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra evropských studií

Bakalářská práce

2024

Sebastian Šuba

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra evropských studií

Anthony Eden a Suezská krize
Otázka obrany imperiálního dědictví v memoárech Full Circle

Bakalářská práce

Autor práce: Sebastian Šuba

Studijní program: Teritoriální studia se specializací soudobé dějiny

Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Matějka, Ph.D.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 30.07.2024

Sebastian Šuba

Bibliografický záznam

ŠUBA, Sebastian. *Anthony Eden a Suezská krize. Otázka obrany imperiálního dědictví v memoárech Full Circle*. Praha, 2024. 45 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Ondřej Matějka, Ph.D.

Rozsah práce: 88 524 znaků včetně mezer

Abstrakt

Tématem této bakalářské práce je analýza postavy Anthonyho Edena a jeho činy během období Suezské krize, kdy působil v roli premiéra Británie. Práce na toto období nahlíží skrze stanovené výzkumné otázky, které se týkají především toho, zda činy a rozhodnutí Edena byly stále silně ovlivněny tradiční britskou imperiální politikou a snahou i nadále bránit imperiální odkaz. Jako hlavní pramen byly zvoleny memoáry tohoto britského politika, zejména kniha *Full Circle*. V úvodní části se práce zabývá jeho životopisem, díky němuž lze označit hlavní události během jeho života a také faktory, které jej nejvíce ovlivnily. Poté následuje kapitola, týkající se vztahu Británie a Blízkého východu, co se týče období po druhé světové válce. V další části se práce týká již samotných memoárů *Full Circle*, kde v kapitolách přinese klíčovou argumentaci, skrze níž se Anthony Eden snažil očistit svou zasaženou politickou reputaci, právě díky fatálnímu výsledku krize pro Británii. V závěrečné části, se práce zabývá odpovědí na hlavní výzkumnou otázku, tedy jak Eden charakterizoval a popsal své chápání britské imperiální historie v kontextu se svými vlastními činy během Suezské krize. Práce se bude také zabývat hypotézou, která předpokládá, že činy britského premiéra, byly odhodláním bránit britské pozice a její vliv na Blízkém východě, to tedy přímo odráželo jeho osobní odhodlání prosazovat přetrvání britské imperiální politiky a chránit tradiční koloniální zájmy. A to i v době probíhajícího studenoválečného konfliktu.

Abstract

This bachelor thesis focuses on the figure of Anthony Eden and the analysis of his actions during the Suez Crisis when he was the Prime Minister of Britain. The thesis looks at this period through the research questions, which are primarily concerned with whether Eden's actions and decisions were still strongly influenced by traditional British imperial policy and the desire to continue to defend the imperial legacy. The memoirs of this British politician, in particular the book *Full Circle*, were chosen as the main source. The opening part of the thesis focuses on his biography, which helps to identify the main events during his life and the factors that most influenced him. Then follows a chapter exploring Britain's relationship with the Middle East in the years after the Second World War. The next part of the thesis concerns the *Full Circle* memoirs themselves, where the chapters will present the key argument through which Anthony Eden tried to rehabilitate his damaged political reputation, because of the fatal result of the crisis for Britain. In the final section, the thesis focuses on the answer of the main research question, which is how Eden characterised and described his understanding of British imperial history in the context of his own actions during the Suez Crisis. The thesis will also focus on the hypothesis that the actions of the British Prime Minister, were a determination to defend the British position and its influence in the Middle East, and this directly reflected his personal determination to force the persistence of British imperial policy and protect traditional colonial interests. And that even during the ongoing Cold War conflict.

Klíčová slova

Anthony Eden, Suezská krize, memoáry, Britské impérium, imperialismus, kolonialismus, Blízký východ, studená válka

Keywords

Anthony Eden, Suez Crisis, memoirs, British Empire, imperialism, colonialism, Middle East, Cold War

Title

Anthony Eden and the Suez Crisis. The issue of the defense of imperial heritage in the memoirs Full Circle

Poděkování

Tímto bych chtěl moc poděkovat panu PhDr. Ondřeji Matějkovi, Ph.D., za jeho velmi vstřícný přístup, cenné rady, trpělivost a celkovou pomoc se směřováním mé bakalářské práce. Dále bych chtěl také poděkovat panu doc. PhDr. Jiřímu Vykoukalovi, CSc., za jeho velmi přínosné rady, v rámci bakalářského semináře.

Obsah

Úvod	9
Úvod do tématu	9
Cíle práce a metodologie	11
1. Anthony Eden a Britské impérium: biografický kontext	15
1.1 Velká válka Římem dvacátého století	15
1.2 Láska k Blízkému východu – láska k orientalismu?	16
1.3 Meziválečné politické zkušenosti Anthonyho Edena	19
1.4 Třikrát v roli ministra zahraničí	20
2. Británie po druhé světové válce	22
2.1 Klíčové aspekty poválečné politiky Anthonyho Edena	22
2.2 Co znamenal pro poválečnou Británii Blízký východ?	23
3. Memoáry Full Circle	26
3.1 Úvod ke knize a účel vzniku memoárů Full Circle	26
3.2 Popis klíčových okamžiků Suezské krize skrze memoáry Full Circle	27
3.2.1 Příběh a zdůvodnění vzniku Suezské krize podle Anthonyho Edena	27
3.2.2 Edenův anti-appeasement v proměnách času a Násir jako nový Mussolini	29
3.2.3 Otázka tripartitní invaze v příběhu o Suezsku v podání Anthonyho Edena	31
3.2.4 Eden a otázka britsko-amerického spojení	33
4. Premiér Anthony Eden a odkaz Britského impéria	36
4.1 Suezská krize v memoárech Anthonyho Edena v politickém kontextu	36
4.2 Dědictví britského impéria a jeho role v novém světě	39
4.3 Suezská krize jako součást britské imperiální historie	40
4.4 Premiér Eden a proces dekolonizace	43
4.5 Otázka obrany impéria: Anthony Eden, ale i ti další	45
Závěr	48
Použité zdroje	50

Úvod

Úvod do tématu

„Paměti patří mezi ty nejlepší a zároveň nejhorší historické zdroje. Jsou více sebe odhalující a osobní než státní dokumenty, jejich důkazy jsou však daleko méně spolehlivé.“¹ Sir Llewellyn Woodward

Anthony Eden byl členem britské Dolní sněmovny nepřetržitě po dlouhých více jak třicet let. Během této doby zastával celkem třikrát pozici ministra zahraničí, kdy byl za tyto výrazné zásluhy a oddanou službu vlasti, odměněn vyznamenáním rytířského řádu² z rukou královny Alžběty II. v roce 1954.³ Toto ocenění nebylo vůbec obvyklým vyznamenáním, které by dostal politik, působící v roli ministra zahraničí a dokazuje tak jeho cenné politické schopnosti a velmi úspěšnou politickou kariéru. Avšak celé jeho vrcholně úspěšné politické působení, díky kterému jej široká britská veřejnost pasovala nejenom do role ideálního nástupce Winstona Churchilla v čele konzervativců, ale také do úplného čela Británie jako předsedy vlády, byla paradoxně právě díky následnému působení v roli premiéra, odsunuta do stínu neúspěchu a politického selhání, především díky osudným událostem, jenž se odehrály ve druhé polovině roku 1956.

Po více než třiceti letech v roli poslance, či člena vlády Británie, se stal Anthony Eden v roce 1955, tolik touženým premiérem. Jak sám napsal také v memoárech Full Circle, do této role vstupoval po svém třetím působení v roli ministra zahraničí, které označil obdobím vůbec nejtěžším, jemuž na tomto postu čelil.⁴ A to Eden zastával tento úřad také v období druhé poloviny třicátých let, tedy v těžkých dobách, kdy se Evropa nořila stále více do stínu nacistické a fašistické diktatury a zároveň tak musel čelit domácí výzvě a osobní nelibosti, vyrovnání se s nastoleným kurzem politiky takzvaného appeasementu.

---

¹ Wight, Martin. 1960. „Brutus in Foreign Policy: The Memoirs of Sir Anthony Eden.“ *International affairs (London)* 36 (3): s. 300

² Dne 20. října 1954 Anthony Eden obdržel z rukou královny vyznamenání rytířského řádu takzvaného Podvazkového řádu (*Order of the Garter*), viz Thorpe D. R. *Eden: The Life and Times of Anthony Eden, First Earl of Avon, 1897-1977*. (London: Pimlico, 2004) s. 415

³ Thorpe D. R. *Eden: The Life and Times of Anthony Eden, First Earl of Avon, 1897-1977*. s. 415

⁴ James, Robert Rhodes. *Anthony Eden*. (London: Weidenfeld and Nicolson, 1986) s. 346

Nebo dále poté, jako člen kabinetu Winstona Churchilla během druhé světové války. Je tak z tohoto tvrzení patrné, že on sám padesátá léta vnímal jako ta, která pro Británii znamenala období minimálně stejně tak těžké, a v mnoha směrech i daleko těžší. Jako by toto srovnání dalo tušit, že i pro něj samotného, bude jeho příchod do role předsedy vlády Jejího Veličenstva znamenat něco, co definitivně změní osud jeho samotného jako politika, ale také ostatně osud celé Británie, tedy konce země jako světové velmoci a dokončení procesu skomírajícího impéria. Na úvod tématu by se také velmi hodil citát o tom, že Anthony Eden byl posledním předsedou vlády, který do úřadu vstupoval s přesvědčením a podporou, že Británie je světovou supervelmocí. Zároveň byl však prvním britským premiérem, který se měl přesvědčit, že tomu již zdaleka tak není.⁵ Dalším ze zjednodušených závěrů neúspěšného působení Anthonyho Edena jako premiéra země, lze také shrnout do konstatování, že na svou příležitost a dědictví po Winstonovi Churchillovi čekal příliš dlouho, a především jej převzal v době, kdy Británie čelila již nevyhnutelnému vystřízlivění z pocitu, že je stále tou světovou supervelmocí, která může postupovat, jakkoliv nezávisle. A Eden měl být tím prvním britským premiérem, kdo tuto hořkou skutečnost ve svém úřadu jako první doopravdy pocítí. Definice toho, co pro Británii ve výsledku znamenala Suezská krize v roce 1956, se v některých případech rozcházejí například v tom, zda byla tato krize definitivní a rozhodující událostí pro konec obrazu koloniální Británie a koncem představy o přetrvání Britského impéria. Touto otázkou se také bude zabývat tato práce, na základě zvolené analýzy a ve vztahu k postavě Anthonyho Edena.

Někteří ji označují skutečně jako symbolický a definitivní konec a nucený zrod nové Británie, která se již nikdy neodvážila o zcela nezávislý postup a ráznou opozici vůči stanoviskům Spojených států amerických.⁶ Jiné zdroje se přiklání k tomu, že Suezská krize byla spíše jednou z mnoha událostí, které přispěly k procesu postupného konce Británie, tedy jak z hlediska imperiální říše, tak zejména také jako světové superveloci.⁷ Ovšem všeobecně panuje shoda nad tím, že Suezská krize znamenala bod zlomu pro impérium a bod obratu v procesu dekolonizace.⁸

---

⁵ Yergin, Daniel. *The Prize: The Epic Quest for Oil, Money and Power* (London: Simon and Schuster, 1991). s. 496.

⁶ např. Kyle, Keith. *Suez: Britain's end of Empire in the Middle East* (New ed. London: Tauris, 2011)

⁷ např. Davis, Richard. *British decolonisation, 1918-1984* (Newcastle upon Tyne, UK: Cambridge Scholars Publishing, 2013)

⁸ např. Thomas, Martin. *Fight or flight: Britain, France, and the roads from empire* (New York: Oxford University Press, 2014) s. 165-166

Co je však jisté je, že pro samotného Anthonyho Edena a jeho politickou osobu a odkaz, znamenala tato událost během roku 1956, jeho definitivní konec jako politika, a především takřka okamžité zastínění všech jeho předchozích úspěchů, týkajících se velkých diplomatických vítězství, s významem pro celý svět. Rozšířené je také, co se Anthonyho Edena a jeho politického konce týče, tvrzení, že pokud by Eden odešel do politického důchodu již v roce 1955, pravděpodobně by byl považován za jednoho z mála konzistentně velmi úspěšných státníků své doby.⁹ I takové byly dopady Suezské krize.

Cíle práce a metodologie

Tato práce se bude tedy zabývat postavou Anthonyho Edena a Suezskou krizí, ve vztahu k otázce obrany imperiálního dědictví, především pak skrze memoáry tohoto britského politika. Memoáry samotné lze definovat jako vzpomínky a vyprávění, které jsou zaměřené především na prostředí a osobnosti, jenž autor znal, a také události, jichž byl svědkem.¹⁰ Memoáry se také dále liší od deníků, které jsou většinou více subjektivními a myšlenky autora v nich daleko více impulzivní. U samotných memoárů je dále důležité, v jaké době a za jakým účelem se autor ke své životní etapě vrací. Tento typ pramenu lze tedy považovat za součást dokumentární literatury a charakterizovat ji tak jako část souboru děl, které shrnují autorovy vzpomínky na minulost.¹¹ I přes svou subjektivitu, kterou sebou paměti přináší, se jedná o důležitý pramen v rámci historického bádání, skrze nějž lze charakterizovat autorovu osobnost a jeho vlastní přesvědčení. Paměti nám také přináší detailní informace o autorovi, jeho vlastních názorech a postojích, a tedy i jeho vztahu k historickým událostem a následnému samotnému hodnocení.¹² V tomto případě politické postoje Edena a jeho vztah k odkazu a dědictví Britského impéria. Vzhledem tak na dále uvedené cíle práce, jsou právě tedy paměti Anthonyho Edena, tím nejdůležitějším zdrojem k nastrádání informací, pro celkovou kvalitativní analýzu a zvolené cíle práce. Kniha memoárů Full Circle nabízí jedinečný pohled na toto osudové období pro politickou kariéru Anthonyho Edena. Například také z toho důvodu, že bývalý britský premiér byl vůbec prvním ze zúčastněných politických aktérů, působící ve vládních pozicích během

---

⁹ např. Winkler, Henry R. recenze knihy *The Memoirs of Anthony Eden: Full Circle*. *The Journal of Modern History*. 1961, roč. 33, č. 2, s. 235

¹⁰ Mocná, Dagmar, Peterka, Josef, eds. *Encyklopedie literárních žánrů* (Praha: Paseka, 2004) s. 436

¹¹ Pospíšil, Ivo. „ZASVĚCENÁ STUDIE O MEMOÁRECH.“ *Česká literatura* 34 (1): 1986. s. 94

¹² Válek, Vlastimil. „K specifčnosti memoárového literatury.“ *Vyd. 1. v Brně. Univerzita J.E. Purkyně, 1984, s. 17*

krize, kdo přinesl svůj pohled na tyto události během roku 1956, v podobě vydané knihy.¹³ Memoáry vyšly v roce 1960, ovšem Eden byl o nutnosti vydat knihu vzpomínek co nejdříve, rozhodnut již v prvních měsících po své rezignaci. I díky zmíněné míře subjektivity, které sebou memoáry přináší, je jako krátkou částí práce zvolen také sumář, za kterých okolností a proč tyto memoáry vznikly.

Důvod pro sepsání svých pamětí metodou takzvaného pozpátku, tedy začátkem popisování svého politického života od konce druhé světové války, bylo zvoleno pro to, aby byly tyto memoáry prostředkem k očištění svého politického jména. Dále také, aby to byl právě bývalý britský premiér, kdo přinese svůj pohled na Suezskou krizi jako první. I přes tyto skutečnosti jsou však, vzhledem k cílům práce, tyto memoáry důležitým zdrojem informací, jelikož poskytují neocenitelný pohled na mechanismy jeho osobních motivací, a na širší kontext jeho rozhodování v roli předsedy vlády a během Suezské krize.

Tato práce se však nebude týkat pouze analýzy, jak Anthony Eden popisuje své rozhodování během Suezské krize ve svých memoárech, ale především se bude v této analýze zabývat hlavní výzkumnou otázkou, která zní, jak Anthony Eden charakterizoval a popsal své chápání britské imperiální historie v kontextu se svými činy během období v roli předsedy vlády, a tedy i během Suezské krize? Vedle toho se dále také bude práce zabývat tím, jakým způsobem případně Eden ve svých memoárech vysvětluje své vlastní vnímání britského imperiálního dědictví, zejména pak ve světle událostí padesátých let dvacátého století a toho, jak to ovlivnilo jeho rozhodování během Suezské krize. Dále také snahy odpovědět na otázku, zda byly jeho kroky ve funkci předsedy vlády během krize řízeny především touhou udržet britský vliv založený na imperiálních pozicích, nebo spíše vyústěním a reakcí na dopady dekolonizace a snižující se britské role v regionu.

Vzhledem na stanovenou hlavní výzkumnou otázku, se práce bude opírat o hypotézu, že memoáry Anthonyho Edena naznačují, že jeho rozhodnutí během Suezské krize byla primárně ovlivněna touhou udržet Británii a její vliv na Blízkém východě jako hlavní mocnosti v regionu, což odráží jeho osobní odhodlání nadále prosazovat tradiční imperiální politiku a britské koloniální zájmy.

Skrze tuto bližší analýzu tak bude také zejména možné pochopit, jak vlastně Edenovo vnímání britského imperiálního dědictví formovalo jeho celkový přístup v roli premiéra

---

¹³ Soward, F. H. recenze knihy *The Memoirs of Sir Anthony Eden*. *International Journal*. 1960, roč. 15, č. 2, s. 154

k Suezské krizi. To znamená především předpoklad a přihlídnutí k tomu, že rozhodování Anthonyho Edena v době působení v roli předsedy vlády Jeho Veličenstva, bylo stále velmi ovlivňováno faktory, osobními zkušenostmi a okolním pojetím vidiny světa, vycházejícím z minulosti.

Cílem práce je tedy provést podrobnou analýzu memoárů, společně také s několika vybranými recenzemi pamětí, které vyšly během prvních dvou let po vydání knihy, tedy v letech 1960-1962. Ty jsou zvoleny kvůli tomu, že je díky nim možné získat další poznatky do celkové analýzy a zejména to, jak byl Anthony Eden vnímán a jaké byly na něj a jeho verzi Suezské krize vydanou v memoárech, prvotní reakce, těsně po vydání knihy. Dále se bude práce také opírat o další získané informace, například o ty, jenž pocházejí z dalších memoárů britského politika, jako jsou knihy *Facing the Dictators*¹⁴, či *Another World*¹⁵ nebo zdroji, jako jsou biografie o životě britského, dlouholetého, a vrcholného politika.

Co se týče samotné struktury práce, tak ta je rozdělena na čtyři hlavní části. Jako ta první, byla zvolena biografická část, která pojednává ve shrnutí o životě Anthonyho Edena, který se odehrál před tím, než vstoupil do role britského premiéra. Velký důraz je pak kladen na jeho politický život před druhou světovou válkou, a to zejména pro to, aby byla co nejlépe zachycena doba, ve které vyrůstal a v níž následně získal všechny své politické a osobní zkušenosti.

V druhé, tentokrát kratší části, se bude práce zabývat krátkým sumářem, na čem byly postavené Edenovy politické postoje, na základě jím nastřádaných dosavadních zkušeností. Dále také tím, jaká byla vlastně Británií uplatňována všeobecná politika vůči Blízkému východu. A to hlavně s ohledem na tento vývoj po konci druhé světové války. Cílem je přinést do celkové analýzy pochopení důležitosti této oblasti pro Británii, a tedy i následného přístupu Anthonyho Edena a vlády pod jeho vedením.

Následující část se již týká samotných memoárů Full Circle, které byly zvoleny jako hlavní zdroj, na nichž je postavena tato práce. Nejprve je, i díky biografickým knihám o bývalém britském premiérovi, vysvětleno, za jakých okolností a proč tyto memoáry vlastně vznikly. Totiž skutečnost, že měly plnit roli prostředku, ve snaze očistit svou špatnou politickou pověst, plynoucí z působení v roli předsedy vlády, je také důležitou skutečností pro náplň této práce, jelikož Eden se snažil popsat, z čeho vycházely jeho vlastní rozhodnutí a

---

¹⁴ Eden, Anthony. *The Eden memoirs. Facing the dictators*. (London: Cassell, 1962)

¹⁵ Eden, Anthony. *Another World 1897–1917*. (London: Allen Lane, 1976)

charakterizovat tak svůj poválečný politický postoj. V memoárech se také navíc několikrát vrací do doby, kde ležely samotné kořeny těchto jeho rozhodnutí. V této části jsou vybrány i nejdůležitější příčiny spojené se Suezskou krizí, mající zásadní vliv na události roku 1956, v podání Anthonyho Edena.

V poslední, čtvrté části, se bude práce zabývat postavou britského politika a jeho vztahu k Britskému impériu a dědictví, jež z něj vycházelo. A to ve vztahu k otázce, co se událo během krize v roce 1956. Cílem před závěrečným sumářem v této části bude, dát tyto nastřádané informace, do kontextu s danými výzkumnými otázkami a stanovenou hypotézou.

1. Anthony Eden a Britské impérium: biografický kontext

1.1 Velká válka Římem dvacátého století

I v případě Anthonyho Edena, hrálo pochopitelně velkou a důležitou roli prostředí, ve kterém vyrůstal. Anthony Eden se narodil do velkostatkářské, aristokratické rodiny, která se navíc pohybovala v okolí vrcholné britské politické scény. Například příbuznými z matčiny strany byl bývalý premiér Británie z let 1830-1834, Charles Grey, či dlouholetý britský ministr zahraničí, na počátku dvacátého století, Sir Edward Grey.¹⁶ Politická angažovanost v rodině Anthonyho Edena se týkala také jeho otce, který byl členem konzervativní strany, kterou zastupoval v Dolní sněmovně. Jak uvádí v životopise R. R. James, Eden prožil šťastné a nekonvenční dětství, jenž strávil především ponořený do knih a ničím ohroženými radovánkami v rodinném sídle.¹⁷ Kombinace bohatství, v podobě vlastnění několika statků kolem Manchesteru, a tradice spojitosti rodiny s angažovaností do britské politiky, bezpochyby ovlivnila i samotné jeho dospívání. To prožil v prostředí takzvané Viktoriánské éry, posléze v Eduardovském období. Obraz světa na základech Britského impéria jako elitního světového svazku, tak bylo zcela pravděpodobnou a přirozenou optikou, skrze níž na něj nahlížel během svého dospívání.

V roce 1911 začal navštěvovat prestižní školu v Etonu, která patřila k elitním britským školám. Bezstarostné dospívání však mělo brzy skončit a Eden, stejně jako miliony dalších, stál před těžkou životní zkouškou, kterou přinesla první světová válka. Jak on sám posléze píše i ve svých memoárech, jeho život a milionů ostatních jeho generace, ovlivnil a osud předurčil, atentát v Sarajevu v roce 1914.¹⁸ První světové války se Eden zúčastnil přímo jako voják v zákopech. Vedle vyznamenání v podobě Válečného kříže a získání statusu nejmladšího majora v britské armádě, ztratil také své dva bratry, kteří padli v boji. O této velmi bolestné zkušenosti, jež definitivně změnila celý jeho život, otevřeně vypráví v další knize, již zmíněných memoárů, kterou napsal téměř na sklonku svého života, s názvem *Another World 1897-1917*.

„Pro Edena byla Velká válka Římem dvacátého století. Všechny cesty vedly k němu a

---

¹⁶ Thorpe D. R. *Eden: The Life and Times of Anthony Eden, First Earl of Avon, 1897-1977*. s. 14

¹⁷ James, Robert Rhodes. *Anthony Eden*. s. 19

¹⁸ Eden, Anthony. *The Eden memoirs. Full circle* (London: Cassell, 1960.) s. 514

všechny cesty vedly z něj. “¹⁹ Právě i tato zkušenost, tedy aktivní zapojení do první světové války, získané v podobě zkušeností z fronty, ovlivnilo Anthonyho Edena i v jeho následující politické kariéře. Kdy, ačkoliv jeho postoje stále vycházely ze starých hodnot britského pohledu na svět, dokázal být, podobně jako další konzervativní politici jeho generace, sloužící v armádě během první světové války, daleko více chápajícími k sociálním problémům nižší vrstvy obyvatel v britské společnosti. To pramenilo tedy také z toho, že se ve svém dospívání ocitl na místech, jako byla bitva v Messines, která se nechvalně zapsala do historie tím, že během 48 hodin v ní přišlo o život několik stovek vojáků, z nichž velký počet pocházel z Edenovy jednotky, ve které působil.²⁰ Mimo jiné, i díky aktivnímu působení v první světové válce, se Eden v roce 1916 ocitl na Blízkém východě, když byl jedním ze členů mise, jenž vedl Sir Mark Sykes, která měla za úkol získat arabské národy na stranu Britů v bojích proti Osmanské říši.²¹ Nejenom tato skutečnost znamenala, že se v následujících poválečných letech rozhodl, spojit další své roky právě s touto oblastí, tedy Blízkým východem.

1.2 Láska k Blízkému východu – láska k orientalismu?

Po konci první světové války se Eden, i kvůli radě partnera své sestry, Sira George Clarka, pozdějšího britského velvyslance v Paříži, rozhodl pro studium orientálních jazyků na univerzitě v Oxfordu. Po škole v Etonu tak navštěvoval i další z prestižních škol v Británii. Toto rozhodnutí, tedy zasvětit další roky svého života studiem orientálních jazyků, lze vidět jako kombinaci zájmu o tento region, kterým se dá říct, že byl Eden již dlouhé roky fascinován, a také zkušenostmi, které zde získal díky zmíněnému působení během první světové války. V memoárech Full Circle popisuje, že jeho trvalý zájem o oblast Blízkého východu, a celkově o arabský svět, byl výsledkem vycházejícím z jeho mládí.²² Eden nadšeně četl o romantickém pojetí arabského světa, kdy tento vybudovaný obraz, plynoucí z typického orientalistického pojetí tohoto regionu, jej provázel v určitém podobnosti i v dalších jeho životních etapách.

Pro studium na Oxfordské univerzitě si vybral arabštinu a perštinu. Dle zachovaných informací byl Eden jedním z nejnadanějších studentů tohoto odvětví své generace.

---

¹⁹ Thorpe, D. R. *Eden: The Life and Times of Anthony Eden, First Earl of Avon, 1897-1977*. s. 9

²⁰ Tamtéž. s. 5

²¹ Braun, Lindsay Frederick. *Suez Reconsidered: Anthony Eden's Orientalism and the Suez Crisis*. s. 540

²² Eden, Anthony. *The Eden memoirs. Full circle*. s. 190

Orientální studia z něj dokonce udělala na univerzitě prezidenta Oxfordské asijské společnosti.²³ Pravidelným se pak také stalo jeho setkávání s učiteli perštiny a arabštiny ve svém volném čase. Eden se například velmi stýkal s reverendem D. S. Margoliouthem, více jak čtyřicet let dlouho působícím profesorem, jenž patřil ke světové špičce, co se arabských studií týče. Avšak arabských studií, které vycházely z tradičního evropského pojetí, tedy studií neevropských národů, výrazně ovlivněných optikou a přístupem v hlediscích orientalismu. Samotná arabština Margouliouthe byla dokonce pokládána za tak čistou, že ji nemohli rozumět ani v té době žijící Arabové.²⁴ I díky tomuto nastolenému směru studia arabštiny v idealizovaném pojetí, měl Eden v následujících letech v roli politika také štípenou víru, ve shovívavost blízkovýchodních vládců, stejně tak jako ve zdvořilost a poslušnost orientální společnosti.²⁵

Charakterizujícím pro tento obraz, se také například stalo jediné osobní setkání Anthonyho Edena s egyptským prezidentem Gamalem Ab an-Násirem v únoru roku 1955. Eden započal debatu ihned v arabštině, čímž, i dle dochovaných výpovědí egyptské strany, Násira překvapil.²⁶ Následovala debata, která se týkala například koránu, arabské literatury, či arabských přísloví. Ovšem projev Anthonyho Edena zanechal v Egyptě spíše typickou ukázkou evropské povýšenosti. „*Jaká elegance!*“ měl poznamenat Násir. „*Vypadalo to, jako když se princové zabývají tuláky.*“²⁷ Naopak Eden ve svých memoárech, při vzpomínce na toto setkání, kritizoval chování egyptského prezidenta, nehodící se vysokému politickému představiteli, když i kriticky ohodnotil to, že na tuto schůzku přišel ve vojenské uniformě.²⁸ I toto setkání se tak stalo důkazem toho, že v představách obou stran, naproti sobě stály dva, zcela odlišné, světy.

I když byl Anthony Eden v očích předních specialistů na studium arabštiny a perštiny, považován za jednoho z nejnadanějších ze své generace, byl to z velké části orientalismus, který směřoval to, jak bylo Edenem na arabský svět nahlíženo. On sám byl i během celé své politické kariéry typickým představitelem směru, který na jedné straně obdivně vzhlíží na vrcholy kultury, jako byla poezie, literatura či historie starověku, zatímco zároveň na

---

²³ Thorpe, D. R. *Eden: The Life and Times of Anthony Eden, First Earl of Avon, 1897-1977*. s. 48

²⁴ James, Robert Rhodes. *Anthony Eden*. s. 60

²⁵ Braun, Lindsay Frederick. *Suez Reconsidered: Anthony Eden's Orientalism and the Suez Crisis*. s. 541

²⁶ Tamtéž. s. 541

²⁷ Wanner, Jan. *Bitva o Suez: studená válka, druhý arabsko-izraelský konflikt a britsko-francouzská intervence v Egyptě* (Praha: Libri, 2006) s. 132

²⁸ Eden, Anthony. *The Eden memoirs. Full circle*. s. 398

druhé straně odsouvá všechny masy lidí do ústraní.²⁹ Dokonalým příkladem je vydaná kniha Anthonyho Edena v roce 1925, která byla složena ze článků, jež ještě před svým vstupem do politiky publikoval jako novinář v deníku *Yorkshire post*. Kniha *Places in the Sun* pojednávala o zkušenostech, jež zažil na svých cestách po všech částech, ještě stále velmi rozlehlého, Britského impéria. Tato kniha je považována za jeden z důkazů, který prokazoval Edenovu oddanou schopnost a svým způsobem i míru zapálenosti, v pojednávání o imperiální politice. Ve zmíněné knize dále také píše kriticky o znacích možného vycházejícího socialismu v australských městech, nebo fascinaci Sfingou, na které se odráželo světlo měsíce, či důležitost toho, aby Singapur a Suezský průplav získaly v budoucnu status dominia.³⁰

Eden již od svých počátků v politice, vnímal roli Británie, jako stěžejního prostředníka ve světových událostech. Avšak byl si vědom také důležitých faktorů, které měly zaručit přežití impéria. Těmi dle něj měla být především jednota a vzájemné poznání. Rozbití těchto vztahů mohlo podle Edena mít pro Británii katastrofální následky. I přes důraz na jednotu a vzájemné poznání byl však přesvědčen o tom, že Británie musí i nadále zaujímat vůdčí roli. Pochopitelně se i samotná politika Anthonyho Edena vyvíjela a reagovala na proměny světa, kterých sám tento politik během své kariéry zažil hned několik, avšak principy zůstávaly stále velmi podobné.

V další své knize memoárů *Facing the Dictators*, kterou vydal v roce 1962, tedy dva roky po vydání *Full Circle*, se Eden vrací ve svých pamětech do třicátých let. Jedním z jeho závěrů je pak také, že právě rozpad impérií, zapříčinil vznik dvou světových válek. Rozpad Osmanské říše vyvolal chaos na Balkáně a vedl ke vzniku první světové války, naopak rozpad Rakouska-Uherska, podle Anthonyho Edena vedl přímo k událostem, jež vyústily k válečnému konfliktu v podobě druhé světové války.³¹ Eden v tomto kontextu také apeloval na to, že stále více rozběhlý proces dekolonizace, je hrozbou a nebezpečím pro mír. A především Britské impérium, v silné světové roli, je naopak zárukou míru a také zárukou pro klid na celém světě. Dekolonizaci tedy viděl, jako přímým možným důsledkem pro vznik případné další světové války.³² V možném pokračujícím nastoleném trendu rozpadu imperiální říše, který se zároveň z velké části stával procesem nekontrolovatelným, tak Eden viděl jednoznačnou a reálnou hrozbu.

---

²⁹ Braun, Lindsay Frederick. *Suez Reconsidered: Anthony Eden's Orientalism and the Suez Crisis*. s. 537

³⁰ James, Robert Rhodes. *Anthony Eden*. s. 86

³¹ Eden, Anthony. *The Eden memoirs. Facing the dictators*. s. 323

³² Tamtéž. s. 26

1.3 Meziválečné politické zkušenosti Anthonyho Edena

Anthony Eden započal svou bohatou politickou kariéru v roce 1923, když byl zvolen poslancem za Warwick a Leamington jako kandidát za Konzervativní stranu. Již v roce 1925, tedy na počátku své politické kariéry, byl Eden toho názoru, že i samotné impérium se musí svým způsobem přizpůsobit měnící se době. Samotné přežití britské imperiální říše podle něj záviselo na jednotě a vzájemném poznávání národů uvnitř.³³ Toto přesvědčení odráželo i jeho postoj za zhruba tři desítky let, kdy jako předseda vlády kladl důraz na nově formující se uskupení Commonwealth, avšak se samozřejmostí, kterou byla vůdčí pozice Britů.³⁴

Po krátkém časovém úseku na pozici řadového poslance v Dolní sněmovně, se Eden již následujícího roku 1926, přestěhoval na ministerstvo zahraničí a započal zde tak dlouhou, úspěšnou a několikrát přerušovanou kariéru. Předchozí možnost cestovat po rozsáhlé imperiální říši mu dodala mnoho zkušeností, a schopnost se lépe orientovat v problematických otázkách i později ve vrcholné diplomacii. Jeho samotné nadšení pro impérium bylo po celou dobu dlouhodobé a také zjevné a opravdové.³⁵

Po práci na ministerstvu zahraničí na pozicích jako soukromý parlamentní tajemník sira Austena Chamberlaina, či náměstka ministerstva zahraničí, se v roce 1931 stal náměstkem státního tajemníka pro ministerstvo zahraničních věcí ve vládě Ramsaye MacDonalda.³⁶ To znamenalo znovu vyšší pozici v hierarchii tohoto ministerstva a další zkušenosti pro celkový rozhled v otázkách mezinárodní politiky.

Ve stále více problematické době třicátých let, byl Eden v prosinci 1935 jmenován do role ministra zahraničí ve vládě Stanleyho Baldwina. Jmenován do této pozice byl zejména na základě své dobré pověsti, vycházející z jeho odbornosti, co se mezinárodních vztahů týče. Ve svých 38 letech Eden svým jmenováním do vlády přinášel pocit mladé energie a také jako důkaz schopnosti Británie moderně zareagovat, když čelila vzrůstajícímu napětí, díky stoupajícím vlivům evropských diktatur.

---

³³ Heinlein, Frank. *British government policy and decolonisation, 1945-1963: scrutinising the official mind.* (Abingdon: Routledge, 2002) s. 92

³⁴ Norman, Albert E. recenze knihy Full Circle. *The Australian quarterly.* 1960, roč. 32, č. 2, s. 110

³⁵ James, Robert Rhodes. *Anthony Eden.* s. 86

³⁶ Thorpe, D. R. *Eden: The Life and Times of Anthony Eden, First Earl of Avon, 1897-1977.* s. 108

1.4 Třikrát v roli ministra zahraničí

Politické úspěchy, které Anthony Eden zaznamenal jako britský politik, pocházejí z období, v nichž zastával roli ministra zahraničí. V této roli působil hned celkem třikrát a pokaždé ve zcela jiném, komplikovaném období. Během svého prvního úřadu jako ministr zahraničí, které následně skončilo rezignací, souperil s otázkou, jaký postoj zaujmout vůči nacistické a fašistické diktatuře, ale třeba také i stále více ambiciózní japonské imperiální politice. V pozadí narůstajícího napětí v Evropě, je však také nutné zmínit, že i v druhé polovině třicátých let apeloval na premiéra země Nevilla Chamberlaina, že je důležité, aby Británie stále více posilovala své vojenské pozice především na Blízkém východě, například přezbrojením Egypta v roce 1937. Tuto obranu Eden považoval za stěžejní pro celé Britské impérium.³⁷ Chamberlain však považoval tyto výroky svého ministra za až příliš alarmující a přehnané. Znovu se tak lze u Anthonyho Edena setkat s přesvědčením, že právě tato oblast je klíčovou pro Britské impérium, a tedy s názorem, pokud by padl Blízký východ, mohlo by padnout i celé impérium.³⁸ Celkově se jeho poslední měsíce v roli ministra zahraničí během prvního tohoto úřadu, staly bojem a nesouhlasem s počínáním britského premiéra. I když je patrné, že oba měli v otázce přístupu k nacistickému Německu spíše podobné názory, tedy vyhnout se možnému ozbrojenému konfliktu, daleko více se rozcházely v otázce, jaké zaujmout stanovisko k fašistické Itálii.³⁹ To však také pro to, že ambice Mussoliniho Itálie výrazně více ohrožovaly důležité pozice Británie ve Středozeří. Byla to tak z velké části smířlivá politika vůči Itálii, která Edena donutila k rezignaci z postu ministra zahraničí, jenž se stal symbolem nespokojenosti k britské politice appeasementu.

Podruhé se vrátil na pozici ministra zahraničí již jako člen válečného kabinetu Winstona Churchilla během druhé světové války. O vztahu s Churchillem lze říct, že i když měli zcela odlišný názor na mnoho politických otázek, osud je díky válce spojil a brzy našli společnou řeč a navázali tak na základy pro nadcházející dlouholetý pevný politický i přátelský vztah.⁴⁰ I v letech druhé světové války, Eden počítal s oblastí Blízkého východu jako se stěžejním místem, které sehraje zcela zásadní roli v otázce možného úspěchu

---

³⁷ Eden, Anthony. *The Eden memoirs. Facing the dictators.* s. 267

³⁸ Tamtéž. s. 469

³⁹ Parker, Robert. *Chamberlain and Appeasement: British Policy and the Coming of the Second World War.* (Bloomsbury: Red Globe Press, 1993) s. 95

⁴⁰ James, Robert Rhodes. *Anthony Eden.* s. 224

Británie a porážky nepřítele.⁴¹ Jak ze strategického hlediska, tedy využívání Suezského průplavu, tak také z hlediska vojenského, zejména poté, když padla Francie a celá Evropa se stále více nořila do stínu nacistické diktatury.

Během třetího a posledního období, zase čelil otázce polarizovaného světa a počátkům studenoválečného konfliktu, v kombinaci se závažnými ekonomickými problémy a novou rolí, v níž se po druhé světové válce Británie nacházela. Toto období komentoval posléze také slovy, že bylo vůbec tím nejtěžším, které na pozici ministra zahraničí zastával.

Vzhledem k tomu, že byl ministrem zahraničí v době, kdy čelil evropským diktátorům, jako byli Adolf Hitler, Benito Mussolini, nebo španělský generál Franco, je tento výrok velmi výmluvný. Je však patrné, že se hlavně týkal toho, v jaké situaci se nacházela samotná Británie. Její vliv jako světové mocnosti nadále klesal.

Pro Edenovu administrativu bylo důležité především jak efektivně a co nejlépe nalézt pro Brity novou roli, která by odpovídala národním cílům a také daným závazkům. Samotná Británie tak nezapočala boj pouze s novým nepřítelem v podobě komunistického Sovětského svazu a jeho dobrovolných a nedobrovolných spojenců, ale obzvláště s tím, jak zabránit úpadku své vlastní říše.

Důležité je také, co se jeho posledního úřadování v roli ministra zahraničí týče, zmínit jeho úspěchy na poli diplomacie v prvních, výrazných a nebezpečných krizích studené války. Zejména úspěch během Indočínské krize, který znamenal navíc mimo jiné také podporu pro následné přesvědčení o tom, že byla Británie schopna postupovat nezávisle a svým způsobem určovat i americká politická stanoviska. A případně ji sama zachránit od možné katastrofy. I tento Edenův velký úspěch v podobě zabránění možné katastrofy v eskalaci až do vzniku možného jaderného konfliktu, dal jemu samotnému znatelný podíl odhodlání i do dalších měsíců, již v roli jako premiéra země, postupovat nezávisle na americké administrativě a jejich stanoviscích.⁴²

---

⁴¹ Thorpe, D. R. *Eden: The Life and Times of Anthony Eden, First Earl of Avon, 1897-1977*. s. 250

⁴² Winkler, Henry R. recenze knihy *The Memoirs of Anthony Eden: Full Circle*. *The Journal of Modern History*. s. 235

2. Británie po druhé světové válce

2.1 Klíčové aspekty poválečné politiky Anthonyho Edena

Anthony Eden byl silným zastáncem myšlenky vzniku OSN a věřil, že pouze blízká spolupráce mezi státy, je zárukou míru a kolektivní bezpečnosti.⁴³ Toto jeho nadšení a důraz na mezinárodní spolupráci ale prošel postupně svou proměnou, kdy zejména po svém působení v roli britského premiéra, byl daleko více k této myšlence skeptický.⁴⁴ V meziválečném období se však snažil o prohloubení spolupráce mezi státy a zajistit tak přetrvávající mírové podmínky. To stejné také platilo pro období, těsně po konci druhé světové války, kdy byl velkým zastáncem zmíněné nově vzniklé Organizace spojených národů.

Dalším klíčovým faktorem, jenž výrazně ovlivňoval politiku Anthonyho Edena v poválečném světě, na základě získaných zkušeností a prožitých událostí, byl jeho zarytý odpor k politice appeasementu. Jakékoliv možné podobenství s touto politikou, znamenalo výrazný nesouhlas a stalo se také několikrát použitým argumentem pro Edenova samotná politická rozhodnutí. Nejvíce pak během osudné Suezské krize.

Pochopitelně velký díl zájmu politiky Edena, znázorňoval Blízký východ. Celou svou diplomatickou kariéru, kladl velký důraz na tuto oblast, nejenom kvůli důležitosti pro Británii, ale také na základě zkušeností, které Anthony Eden za svůj život nastřádal. Byl označován za britského politika s vůbec největšími znalostmi, co se Blízkého východu týče.⁴⁵ I proto byl také jednou z důležitých osobností britské zahraniční politiky po druhé světové válce, kdy zůstal vlivnou osobou i po prohraných volbách, po nichž se k moci dostali Labouristé. Jedním z důležitých rozhodnutí, které Británie například na Blízkém východě po válce učinila, bylo vzdání se svého mandátu v Palestině. I přesto, že se Eden podílel na snaze o vyřešení napětí mezi židovským a arabským obyvatelstvem v Palestině, k samotnému stažení z Palestiny se stavěl spíše skepticky. Byl rozčarován z toho, jak poválečná Británie neuměla nalézt rovnováhu v ochraně impéria a samotné země na evropském kontinentu.⁴⁶ Ovšem i tato konzervativci používaná rázná imperiální rétorika

---

⁴³ Thorpe, D. R. *Eden: The Life and Times of Anthony Eden, First Earl of Avon, 1897-1977*. s. 310

⁴⁴ Eden, Anthony. *The Eden memoirs. Full circle*. s. 553, 558

⁴⁵ Braun, Lindsay Frederick. *Suez Reconsidered: Anthony Eden's Orientalism and the Suez Crisis. The Historian (Kingston)*. s. 546

⁴⁶ Thorpe, D. R. *Eden: The Life and Times of Anthony Eden, First Earl of Avon, 1897-1977*. s. 287

po válce, se stala jedním z faktorů, který je samotné paradoxně poté, kdy byla Konzervativní strana stranou vládnoucí, zahnila do kouta.⁴⁷ A to především za vlády samotného Anthonyho Edena. Je tedy zřejmé, že Británie čelila nové výzvě a také nutné úvaze nad otázkou, jakou roli v poválečném světě dokáže zaujmout. Svět, kterému dominovala jako významná mocnost a impérium, se relativně rychle a drasticky měnil. Politika Británie tak stála tváří v tvář novým výzvám a stěžejním rozhodnutím, co se procesu dekolonizace a postoje Británie týče. Ty se měly hlavně objevit v následujícím krátkém, ale o to více důležitém, úřadu Anthonyho Edena jako předsedy vlády.

2.2 Co znamenal pro poválečnou Británii Blízký východ?

Eden si byl také vědom limitovaných prostředků, které Británie měla díky své špatné ekonomické situaci po druhé světové válce. V jednom ze svých memorand, tentokrát již z doby, kdy se potřetí navracel do úřadu ministra zahraničí a střídal svého labouristického protějška Ernesta Bevina, se vyjadřoval mimo jiné také o tom, jak by měla Británie postupovat právě s ohledem na špatnou ekonomickou situaci. „*Podstatou zdravé zahraniční politiky je zajistit, aby se síla země rovnala jejich závazkům.*“⁴⁸

Pro celkové srovnání a v kontextu směru britské zahraniční politiky a politických priorit, lze zmínit právě některé výroky Bevina, tedy labouristického politika. Ten například v jednom ze svých projevů, jako první ministr zahraničních věcí Británie po druhé světové válce řekl, že pro Spojené státy americké je prvořadá studená válka, zatímco pro Brity je prvořadou a zcela zásadní její možná ekonomická síla a mimo jiné, se také ve svém projevu vyslovil o významu Blízkého východu pro Británii po druhé světové válce. „*V míru, i ve válce, je pro Spojené království Blízký východ oblastí zcela zásadního významu, na druhém místě, po Spojeném království samotném.*“⁴⁹

V dalším ze svých projevů, jež pronesl Ernest Bevin, hovořil blíže o důležitosti této oblasti. „*...Blízký východ je oblastí zcela zásadního významu pro Spojené království. Strategicky je tato oblast ústředním bodem komunikace, zdrojem ropy, štítem pro Afriku a*

---

⁴⁷ Thomas, Martin. *Fight or flight: Britain, France, and the roads from empire* (New York: Oxford University Press, 2014) s. 167

⁴⁸ Thorpe, D. R. *Eden: The Life and Times of Anthony Eden, First Earl of Avon, 1897-1977.* s. 363

⁴⁹ Hyam, Ronald. *Africa and the Labour government, 1945–1951. In Understanding the British Empire* (Cambridge: Cambridge University Press, 2008) s. 149

Indický oceán a nenahraditelnou vojenskou základnou.“⁵⁰ Lze tak říct, že v těchto tvrzeních panovala většinová shoda skrze celou Dolní sněmovnu. Ostatně i Anthony Eden kladl důraz na to, aby Británie a její zahraniční politika brala tuto oblast jako zcela stěžejní. „*Hlavním cílem naší politiky by měla být ochrana našich životně důležitých ropných zájmů na Blízkém východě.*“⁵¹ Odhodlání Edena, chránit region Blízkého východu, za každou cenu, bylo dlouhodobým uplatňovaným principem zahraniční politiky Británie.

Tento obraz a důležitost tohoto regionu pro budoucnost Británie a jejího postavení, se nezměnila ani po druhé světové válce a Eden byl sám stále přesvědčen o tom, že tato oblast je pro Británii a její postavení, životně důležitá i tehdy, a to především kvůli obrovské závislosti na dodávkách ropy z oblasti Perského zálivu. Počet dodávek ropy z Blízkého východu do západní Evropy totiž zaznamenal raketový nárůst, když pro srovnání, v roce 1938 tvořily tyto dodávky zhruba 18 % z celkového dovozu ropy do západní Evropy, v roce 1955 to bylo již až 80 %.⁵² Suezský průplav tak hrál po dlouhé desítky let zcela stěžejní roli v britských mimoevropských plánech.⁵³ Během tohoto roku, tedy 1955, tvořily ropné tankery, směřující do Evropy přes průplav, dvě třetiny všech lodí, které zde projížděly. Největším individuálním uživatelem pak byla Velká Británie, když z celkového počtu 14 656 lodí, byla hned třetina britských a zbytek patřil dalším zemím NATO. Ročně průplavem také putovalo na 60 tisíc britských vojáků a Britové byli se 44 % akcií také největším akcionářem Společnosti Suezského průplavu.⁵⁴

Británie, která byla nesmírně oslabena druhou světovou válkou, ztrácela však postupně na celou oblast vliv. Proces tohoto úpadku byl zdoluhavý a složitý, nicméně poválečné britské vlády, například co se týče Attleeho administrativy, chybně bagatelizovaly klesající vliv na celý region a pevně věřily, že má Británie i nadále silnou roli ve světových záležitostech.⁵⁵ Vrcholem tohoto procesu lze označit posléze právě Suezskou krizi.

Na tento proces se mimo jiné také Eden snažil reagovat jedním ze svých dalších memorand

---

⁵⁰ Dutton, David. *Anthony Eden: A Life and Reputation* (New York: Arnold of Hodder Headline, 1997) s. 355

⁵¹ Ruane, Kevin. 2005. „SEATO, MEDO, AND THE BAGHDAD PACT: ANTHONY EDEN, BRITISH FOREIGN POLICY AND THE COLLECTIVE DEFENSE OF SOUTHEAST ASIA AND THE MIDDLE EAST, 1952-1955“. *Diplomacy and statecraft* 16 (1): 169-199. s. 185

⁵² Kunz, Diane B. *The economic diplomacy of the Suez crisis* (Chapel Hill: The University of North Carolina Press) s. 87

⁵³ Geoffrey P. Nash. *Marmaduke Pickthall: Islam and the Modern World*. Vol. 21. (Leiden, Boston: Brill, 2016) s. 217-218

⁵⁴ Wanner, Jan. *Bitva o Suez: studená válka, druhý arabsko-izraelský konflikt a britsko-francouzská intervence v Egyptě*. s. 260

⁵⁵ Douglas, Roy. *Liquidation of Empire: The Decline of the British Empire* (Houndmills: Palgrave Macmillan, 2002) s. 73

v roce 1952, a tedy že je nadále pro Brity prioritou, aby stále udržovala své zámořské závazky, které zdělila z doby, kdy byla hlavní světovou mocností.⁵⁶ Jak málo se tedy změnilo v rétorice Anthonyho Edena, kdy se jednom ze svých článků publikovaných v *Yorkshire post* vyslovil o tom, že „...pro Británii bude vždy důležitá, stejně jako kontrola průplavu La Manche, i kontrola vod v Pacifiku.“⁵⁷

---

⁵⁶ Thorpe, D. R. *Eden: The Life and Times of Anthony Eden, First Earl of Avon, 1897-1977*. s. 363

⁵⁷ James, Robert Rhodes. *Anthony Eden*. s. 86

3. Memoáry Full Circle

3.1 Úvod ke knize a účel vzniku memoárů Full Circle

Kniha memoárů Full Circle nabízí jedinečný pohled na toto osudové období, tedy období Suezské krize, pro politickou kariéru Anthonyho Edena. Například také z toho důvodu, že bývalý britský premiér byl vůbec prvním ze zúčastněných politických aktérů, působící ve vládě během krize, kdo přinesl svůj pohled na události roku 1956, v podobě vydané knihy.

Memoáry vyšly v roce 1960, ovšem již těsně po své rezignaci a odchodu z Downing Street, dne 7. ledna 1957, Eden začal s plánováním vydání svých memoárů. Prioritou pro něj bylo především, co nejdříve přijít s podrobným vyprávěním právě o době, kdy zastával úřad předsedy vlády Jejího Veličenstva. V jednom ze svých dopisů, který adresoval Winstonovi Churchillovi, Eden píše, že je nutné nejdříve vydat paměti z padesátých let a události před druhou světovou válkou vydat až v následující knize. Nesmírně důležité pro něj totiž bylo zejména to, aby právě on přinesl příběh Suezu dříve než kdokoliv jiný.⁵⁸

Z tohoto důvodu tak Eden zvolil reflexi své politické kariéry formou pozpátku. Vydání memoárů vzbudilo napříč britským politickým a vládním spektrem obavy z toho, co vše bývalý premiér bude ochoten pro své očištění v knize přinést. Přestože nehrozilo, že by Eden v memoárech přiznal, jakkoliv tajnou dohodu mezi Británií, Francií a Izraelem, panovalo přesvědčení, že bude připraven vyjádřit neskrývaný názor na mnoho, ještě stále, citlivých otázek. Mnoho členů Edenova kabinetu bylo stále členy vlády Británie, jako například v té době současný premiér země Harold Macmillan. Dále pak panovaly také obavy z toho, jak moc bude kniha svou rétorikou tvrdě vystupovat proti americké administrativě.

Dalším faktorem, který ovlivnil rozhodnutí vydat memoáry, byly finance. Anthony Eden potřeboval větší finanční obnos hlavně na drahou léčbu špatně provedené operace žlučníku, s jejímiž následky bojoval několik let a která jej málem stála i jeho život.⁵⁹

William Maxwell Aitken, známý také jako Lord Beaverbook, majitel deníku *Daily Express*, měl dokonce za kompletní vydanou literární produkci nabídnout neuvěřitelný

---

⁵⁸ Thorpe, D. R. *Eden: The Life and Times of Anthony Eden, First Earl of Avon, 1897-1977*. s. 558

⁵⁹ Blíže např.: Owen, Henry. „The effect of Prime Minister Anthony Eden's illness on his decision-making during the Suez crisis.“ *QJM: An International Journal of Medicine*. 2005, roč. 98, č. 6, s. 387-402

milion liber.⁶⁰ Nebyly to však pouze finance, a prvotně snaha očistit své politické jméno, jako hlavní faktory, ale také to, že Eden neustále čelil velkému tlaku tisku. Velmi hlasitým kritikem se stal Randolph Churchill, syn Winstona Churchilla, či články zmíněných novin s největším vydávaným počtem výtisků na světě, *Daily Express*, které označovaly shodně Edena za špatného státníka a politika, který svým rozhodováním udělal z Británie zemi druhé světové kategorie.⁶¹ Navíc se stále více objevovaly články, hovořící o možné tajné dohodě mezi Británií, Francií a Izraelem.

I přes značnou kritiku, kterou přinášel i deník *The Times*, Eden v roce 1957 souhlasil a podepsal smlouvu na celkem 160 tisíc liber, jenž lze považovat, na počátku 21. století, za ekvivalent třem milionům.⁶² Hned v prvních týdnech a měsících se do dne 14. října 1960 prodalo až na 77 tisíc kopií, což z knihy udělalo bestseller. Ovšem jak uvádí v životopise D. R. Thorpe, kniha byla spíše jen součástí knihoven a nebyla moc čtenou. Paradoxně kniha memoárů *Another World*, která byla také daleko osobnější a jenž pojednávala především o zkušenostech Anthonyho Edena ze zákopů první světové války, byla daleko čtenějším dílem.⁶³

3.2 Popis klíčových okamžiků Suezské krize skrze memoáry Full Circle

3.2.1 Příběh a zdůvodnění vzniku Suezské krize podle Anthonyho Edena

Co zapříčinilo rozhodnutí egyptského prezidenta Násira, znárodnit Suezský kanál dne 26. července 1956? Podle Edena to bylo především konečné stanovisko, v podobě odmítnutí financování výstavby Asuánské přehrad. Tato finanční pomoc ve výši přibližně 270 milionů dolarů, kterou měly především zajistit v kooperaci s Britý Spojené státy, měla být součástí velké půjčky od Světové banky, jež dosahovala až 1300 milionů dolarů.⁶⁴ Ještě na počátku roku 1956 situace vypadala, že bude tato půjčka skutečně uskutečněna. Avšak začaly se objevovat první, výrazné komplikace. Ty souvisely s tím, jak se egyptský stát pod vedením Násira, začal více sblížovat se Sovětským svazem a také, jak sílila

---

⁶⁰ James, Robert Rhodes. *Anthony Eden*. s. 605

⁶¹ Pearson, Jonathan. *Sir Anthony Eden and the Suez Crisis: Reluctant Gamble* (Houndmills: Palgrave Macmillan. 2003) s. 140

⁶² Thorpe, D. R. *Eden: The Life and Times of Anthony Eden, First Earl of Avon, 1897-1977*. s. 558

⁶³ Tamtéž. s. 561

⁶⁴ Eden, Anthony. *The Eden memoirs. Full circle*. s. 420

propaganda vůči britské přítomnosti v arabských státech. „*Již na začátku roku (1956) se ozývaly hlasy z Iráku, že Egypťané těžili ze Západu více šikanou než spoluprací.*“⁶⁵ Eden byl přesvědčen o tom, že tato skutečnost může výrazně oslabit a podkopat britskou autoritu u jejich spojenců, kteří byli navíc také terčem Násirovské útočné propagandy. „*Irák a další státy nechtěly sledovat, jak Egypt dostává stále větší podporu i přes své sblížení se Sovětským svazem a zatímco jejich propaganda nepřestává útočit jak na Británii, tak i na Irák samotný.*“⁶⁶

Rozhodnutí americké strany, odstoupit od poskytnutí půjčky Egyptu na výstavbu, bylo rozhodnutí, jež stálo především na zjištění, že egyptská strana souhlasila s poskytnutím dodávek zbraní od Sovětského svazu, které pocházely z Československa a také na uznání komunistické Číny, pro které se Násir rozhodl v květnu 1956. To mělo být pro Američany jasným a definitivním vykřičníkem, že se Egypt postupně může zařadit do protizápadního tábora. Eden však viděl výrazný problém v tom, že toto rozhodnutí nebylo, jakkoliv konzultováno s jeho vládou, a bylo Washingtonem ohlášeno dne 19. července 1956.⁶⁷

Americké odmítnutí půjčky podle Edena způsobilo následující dominový efekt. O zásadní vině Američanů se hovořilo i během Suezské krize a nebyl to názor, se kterým se ztotožňoval pouze Anthony Eden. Podobně se vyjádřil také například francouzský ministr zahraničí Christian Pineau. „*USA jako první odvolaly dohodu financování Asuánské přehrady, měly by tak nést následky a zodpovědnost za toto rozhodnutí. Místo toho naopak poté ještě dlouho tvrdily, že tento čin Násira (znárodnění) nebyl odvetou.*“⁶⁸

Eden sice posléze sám označil financování jako možný projev slabosti, co se týče výsledku působícího na pozici Británie u jeho spojenců v oblasti Blízkého východu. Zároveň byl ale přesvědčen, že nerozvážený krok Američanů, odstoupit od financování výstavby, způsobil Násirovo rozhodnutí, vedoucí ke znárodnění a souhlasil tak ve svých memoárech s tvrzením, že měly především Spojené státy nést hlavní část zodpovědnosti.

---

⁶⁵ Eden, Anthony. *The Eden memoirs. Full circle.* s. 420

⁶⁶ Tamtéž. s. 423

⁶⁷ Wanner, Jan. *Bitva o Suez: studená válka, druhý arabsko-izraelský konflikt a britsko-francouzská intervence v Egyptě.* s. 247

⁶⁸ Eden, Anthony. *The Eden memoirs. Full circle.* s. 455

3.2.2 Edenův anti-appeasement v proměnách času a Násir jako nový Mussolini

„Více než cokoliv jiného, formoval jeho politiku v padesátých letech, odpor z tohoto selhání, v podobě appeasementu.“⁶⁹ F. H. Soward

I přes to, že Eden nějaký čas schvaloval financování výstavby Asuánské přehrady, byl posléze pevně přesvědčen, že egyptský prezident představuje stejné nebezpečí, jako před druhou světovou válkou znázorňoval italský fašistický vůdce, Benito Mussolini. Po znárodnění se objevilo také přirovnání Násira k Adolfu Hitlerovi, sám Eden však v drtivé většině svých prohlášení využíval postavu italského fašistického diktátora.⁷⁰ „Násir byl již pevně v rukou Rusů, podobně jako byl Mussolini v rukou Hitlera.“⁷¹ Tak se například vyjádřil o situaci, která následovala v dalších týdnech po znárodnění průplavu.

Jedním z vysvětlení, proč Eden využíval toto přirovnání je, že vycházelo přímo z jeho odhodlání čelit v každém případě možné politice appeasementu a nedovolit, aby byla ještě někdy britská zahraniční politika jakkoliv spojena s tímto politickým směrem, který Eden viděl jako vůbec jedno z nejhorších rozhodnutí vlády Británie v historii. Nebyla to tedy kulisa studené války, která jej samotného výrazně ovlivňovala, ale především kombinace britských národních zájmů a možného čelení novým diktátorům. Tím v očích Anthonyho Edena egyptský prezident byl. Podobnost s Mussolinim britský předseda vlády zvolil zejména kvůli tomu, že podobně jako italský diktátor před vypuknutím druhé světové války, jenž ohrožoval britské zájmy ve Středozeří, se to podobné dělo i v případě Násira. Jak bylo uvedeno, jeho nesouhlas s politikou praktikovanou Nevillem Chamberlainem, vycházel, především v prvních měsících, z odmítání smířlivého přístupu k ambicím fašistické Itálie.⁷²

Samotné srovnání Násira s diktátory, které plnilo z větší části roli propagandy, nevyužívali pouze konzervatisté, ale také ostatní politici, jako byl například vůdce opozičních labouristů Hugh Gaitskell. Ten se dokonce, v prvních týdnech po znárodnění, stal jedním z nejhlasitějších zastánců rázného a tvrdého postupu vůči egyptskému prezidentovi. Násira

⁶⁹ Soward, F. H. recenze knihy *The Memoirs of Sir Anthony Eden*. *International Journal*. 1960, s. 151

⁷⁰ Kunz, Diane B. *The economic diplomacy of the Suez crisis* (Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1991) s. 91

⁷¹ Eden, Anthony. *The Eden memoirs. Full circle*. s. 498

⁷² Hefler, H. Matthew. 2018. „'In the way': intelligence, Eden, and British foreign policy towards Italy, 1937-38.“ *Intelligence and national security* 33 (6): s. 885

několikrát označil za nového Hitlera, či Mussoliniho.⁷³ Jeho postava je pak také velmi dobrým příkladem postupného odklonu od prosazování rázné britské odpovědi, až k finální opozici vůči rozhodnutí k vojenské intervenci. Nicméně, i přesto, že lídr labouristů volal po rázné odpovědi, již na počátku srpna připomínal, že Spojené království musí postupovat v souladu se stanovisky Organizace spojených národů.⁷⁴

Dále však, minimálně díky prvotním reakcím, dokazuje i jeho odhodlání prosazovat ráznou formu britské odpovědi to, že celou Dolní sněmovnou v polovině roku 1956, ještě stále procházelo přesvědčení, že Británie musí za každou cenu případně bránit své imperiální dědictví a národní zájmy, všemi možnými prostředky. A v krajním případě i vojenským zásahem.

Tvrdá kritika počínání Násira a jeho přirovnání ke dvěma zmíněným diktátorům, však nepocházela pouze z Británie, ale podobně se vyjadřovali i někteří další představitelé států, spřáteleného západního bloku. Jedním z nich byl například australský premiér Robert Menzies, jenž sehrál také důležitou roli ve snaze jednat s Násirem v prvních týdnech po Londýnské konferenci, která se týkala toho, jak s egyptskou stranou vyjednat zrušení znárodnění kanálu. „*Egypt není jen diktaturou, ale má všechny znaky policejního státu.*“⁷⁵ Tak se měl vyjádřit australský politik poté, co se vrátil z neúspěšného jednání s egyptským prezidentem.

Dalším, kdo se podobně vyjadřoval o Násirovi, byl třeba i belgický ministr zahraničí Paul-Henri Spaak, jenž jej přirovnal k Hitlerovi a zdůraznil, že díky jeho protizápadnímu vystupování, mohou následovat puče v dalších afrických zemích s koloniální evropskou přítomností, v tomto případě zmínil zemi Kongo.⁷⁶

Dále je také patrné, že nejenom od Edena, ale i od dalších několika politických představitelů ze západní Evropy, pramenil jejich přístup k Násirovi, z dlouhodobě nastavených mechanismů a stereotypu, jenž vycházel z představy o jejich přirozené vedoucí roli v arabském světě. Na jedné straně hovořili o hrozbě a podobnosti s diktátory a důležitostí včasného zásahu. „*Násirova kniha A Philosophy of Revolution se hodně přibližovala knize Mein Kampf.*“⁷⁷ A například Eden tuto skutečnost, tedy absenci rázného, a především společného zásahu, vyčítal posléze především americké nepodpoře a

---

⁷³ Epstein, Leon D. 1960. *Partisan Foreign Policy: Britain in the Suez Crisis*. *World politics* 12 (2): s. 204

⁷⁴ James, Robert Rhodes. *Anthony Eden*. s. 492-493

⁷⁵ Eden, Anthony. *The Eden memoirs. Full circle*. s. 471

⁷⁶ Tamtéž. s. 458

⁷⁷ Tamtéž. s. 483

špatnému spojenectví v klíčových okamžicích. „*Západ totiž četl tuto Násirovu knihu stejně pomalu jako Hitlerův Meni Kampf. A navíc ještě s omluvou. Naopak Rusové jej podporovali. Násir chtěl postupně všechno bohatství v arabském světě.*“⁷⁸ A na straně druhé prosazovali přetrvávající důraz na ochranu britské, potažmo evropské prestiže. V těchto prohlášeních je patrné, že Eden nebyl spokojen s přístupem, zejména co se americké administrativy týče k egyptskému prezidentovi, který pro něj byl typickým nebezpečným diktátorem a jeho rozhodnutí tak vycházela z jeho odhodlání, čelit možnému projevu appeasementu za každou cenu.

„*Neměli bychom se za žádných okolností, nechat zaplést do úvah o možných právních nárocích Egypta.*“⁷⁹ To bylo například reakcí Edena na tvrzení, že znárodněním průplavu Egypt neporušil žádné mezinárodní právo. Z toho lze tak jednoznačně vyvozovat závěr, že Eden a politika praktikována Británií pod jeho vedením, se stále opírala o přesvědčení, o své nadřazené pozici. Pokud to tedy daná situace vyžadovala.

3.2.3 Otázka tripartitní invaze v příběhu o Suez v podání Anthonyho Edena

„*Anglo-francouzská intervence byla navržena tak, aby zabránila širokému a ničivému požáru na Blízkém východě.*“⁸⁰ Anthony Eden

Velká očekávání, které sebou přinášelo vydání knihy memoárů Anthonyho Edena v roce 1960, bylo, jaké podrobnosti přinese o dnech, před společným rozhodnutím Francie a Británie, vojensky zasáhnout, jako reakci na izraelskou invazi. Z dochovaných prvních recenzí na tuto knihu z let 1960-1962, je patrné všeobecné zklamání nad příběhem, který Eden přinesl o tom, co se dělo v těchto, nejen pro něj, zcela osudných týdnech. Kontrast mezi částí, kdy Eden popisoval horké měsíce a události v probíhající studené válce, během nichž byl ještě v pozici ministra zahraničí, s tím, jak bylo popisováno jeho působení v roli předsedy vlády Jejího Veličenstva, byl podle mnoha recenzentů velmi znatelný. Memoáry, jako akt snahy očistit své pošramocené politické pověsti, tak byly ve výsledku velkým zklamáním.⁸¹

Anthony Eden nebyl od první chvíle rozhodnutý, aby reakcí na znárodnění kanálu byla

---

⁷⁸ Eden, Anthony. *The Eden memoirs. Full circle.* s. 543

⁷⁹ Tamtéž. s. 428

⁸⁰ Tamtéž. s. 531

⁸¹ Soward, F. H. recenze knihy *The Memoirs of Sir Anthony Eden. International Journal.* 1960. s. 152

vojenská odpověď. I přesto, že v jednom z rozhovorů se zástupci Sovětského svazu, jako byli Bulganin a Chruščov, během jejich návštěvy Londýna, jenž se stalo vůbec první sovětskou návštěvou Británie během studené války, se Anthony Eden měl před svými protějšky vyjádřit například o tom, že Británie bude ochotna bránit všemi možnými prostředky své ropné a další zájmy na Blízkém východě⁸², nebyl od samého počátku zastáncem rázné a tvrdé vojenské akce.⁸³ Eden se ve svých memoárech snažil především přesvědčit o zcela komplikované situaci, jenž plynula ze složitých vzájemných vztahů a britských závazků na Blízkém východě. Dále snaze odvrátit tlak komunistických nepřátel o posílení vlivu, nebo také stanovisky odmítnout možnou politiku připomínající appeasement. Vedle toho se Británie musela podle něj neustále potýkat s problémy, které přinášela rozhodnutí Washingtonu, co z americké administrativy vytvořily prakticky nespolehlivého spojence.⁸⁴

Jako jeden z klíčových faktorů, uvádí ve své verzi Anthony Eden, zmíněné závazky Británie vůči partnerským státům. Pro britského premiéra byl dle jeho slov, doslova noční můrou například možný scénář, že by Izrael ve své snaze napadnout sousední arabský stát, zvolil místo Egypta Jordánsko. Pokud by se tak stalo, Britové by museli dostát svému slibu a na základě anglo-jordánské smlouvy z roku 1948, přijít v tomto případě Jordánsku vojensky na pomoc.⁸⁵ Tento možný scénář sebou, podle Edena, přinášel situaci, ve které by se samotní spojenci mohli ocitnout proti sobě. „*Znamenalo by to britskou leteckou podporu Jordánska, egyptskou podporu Jordánska, která by byla ještě k tomu podporována Ruskem, naopak Francouzi by vojensky podpořili Izrael. Američané by navíc byli odsunuti na vedlejší kolej.*“⁸⁶

Eden dále zdůrazňoval nesmírnou strategickou důležitost Suezského průplavu, který hrál zásadní roli v ekonomických, ale také případně ve vojenských zájmech Británie. Nemohl tedy být tím britským premiérem, který by v této roli zklamal tak, že by průplav nebyl již pod britskou kontrolou. Byl navíc od samého počátku přesvědčen o tom, že samotné násilím provedené znárodnění kanálu, představovalo přímou hrozbu pro možný tok ropy a dalšího zboží do západní Evropy, dováženého přes průplav, které byly životně důležité pro britskou a západoevropskou ekonomiku. Kanál podle něj nemohl být pouze v držení

---

⁸² Eden, Anthony. *The Eden memoirs. Full circle.* s. 358

⁸³ např.: Pearson, Jonathan. *Sir Anthony Eden and the Suez Crisis: Reluctant Gamble.* s. 69-74

⁸⁴ Godfrey, James L. recenze knihy *Full Circle: The Memoirs of Anthony Eden.* s. 492

⁸⁵ Tucker, Spencer C., and Spencer Tucker. *Middle East conflicts from Ancient Egypt to the 21st century: an encyclopedia and document collection* (Santa Barbra, California: ABC-CLIO, 2019) s. 96-97

⁸⁶ Eden, Anthony. *The Eden memoirs. Full circle.* s. 512

egyptského prezidenta, který navíc představoval pro Západ nepřítele. „*Rusové využívali Egypt k postupnému vytlačování Británie a Západu z Blízkého východu. Chtěli získat definitivní vliv na dění v Africe.*“⁸⁷ Eden se také, ve svých tvrzeních, odvolával na možné a jednoznačné porušení mezinárodních dohod, zapříčiněné znárodněním a nadále se snažil přesvědčit americké spojence, že znárodněním to zdaleka neskončilo. „*Čin obsazení kanálu je prvním krokem k úplnému vytlačení Západu z arabského světa.*“⁸⁸

Mnohdy se tak objevovala v Edenově projevu během krize kombinace studenovélečné rétoriky s označením britských zájmů za zájmy společné, tedy v tomto případě, zájmy Západu. Nutným výsledkem tak poté, co ekonomický a diplomatický nátlak selhal, a navíc se Izrael rozhodl napadnout Egypt, mohlo být už jen vojenské řešení v podobě společné anglo-francouzské invaze. Ta byla podle něj v memoárech vyobrazena spíše jako nutná reakce na vývoj událostí než prvotně plánovaným cílem.

3.2.4 Eden a otázka britsko-amerického spojení

Rozdíl mezi tím, jak k americkému spojení přistupoval Anthony Eden a jeho předchůdce Winston Churchill, byl v mnoha směrech znatelný. Eden byl k americké administrativě dlouhodobě podezřivý. Velký díl jeho nedůvěřivosti k největšímu spojenci Británie, však pramenil také z toho, jak těžká byla spolupráce s americkým ministrem zahraničí Johnem Fosterem Dullesem. I přes samotné Edenovy postoje, se tento jeho americký protějšek mnohokrát označuje jako společník, se kterým bylo v mnoha případech těžké spolupracovat.⁸⁹ Eden navíc víceméně zastával názor, že představy Británie a Spojených států, se výrazně lišily, je tedy těžké, aby britské cíle našly pochopení u svých partnerů. Podobně se britský politik vyjádřil i během Suezské krize, když adresoval dopis Selwynu Lloydovi do New Yorku. „*Nikdy nesmíme zapomenout, že Dullesův záměr je jiný než ten náš. Kanál není pro Spojené státy v žádném případě tak životně důležitý.*“⁹⁰ Co se týče oblasti Blízkého východu, tak zde se pro Edena stal také překážkou, jim mnohokrát v memoárech zmiňovaný spojenecký vztah Američanů k Saúdské Arábii. Administrativa USA, zaslepena tímto spojením, z něž pro ni samotnou plynula hned celá řada výhod, přehlížela, v jaké opozici stojí počínání této země vůči Británii a její

---

⁸⁷ Eden, Anthony. *The Eden memoirs. Full circle.* s. 452

⁸⁸ Tamtéž. s. 465

⁸⁹ Winkler, Henry R. recenze knihy *The Memoirs of Anthony Eden: Full Circle. The Journal of Modern History.* s. 235

⁹⁰ Kyle, Keith. *Suez: Britain's end of Empire in the Middle East* (New ed. London: Tauris. 2011) s. 273

přítomnosti v regionu. „*Král Saúd se neustále snažil podkopávat a ovlivňovat své sousedy v Perském zálivu a v Ománu. Rozsáhlé a řízené úplatkářství proti postavení Britů na Blízkém východě. Výsledkem tak bylo, že absolutní monarcha středověkého státu, hrál zcela dobrovolně sovětskou hru. Skutečnost, že tak činil z amerických peněz za ropu, situaci navíc zdaleka neulehčovala.*“⁹¹ Zajímavé je na této situaci, že během svého úřadu v roli premiéra, se Eden snažil několikrát paradoxně americké spojence přesvědčit k větší angažovanosti na Blízkém východě, a tedy větší podpoře britských stanovisek, skrze argumenty, že pouze tak zajistit ochranu spojencům, jako byla pro Američany právě například Saúdská Arábie. Samotnou Saúdskou Arábii několikrát ve svých projevech také pokládal také za zemi, která bude ochotna stát po boku Britů v boji proti egyptskému prezidentovi Násirovi.⁹²

Ze samotného přístupu Anthonyho Edena tak lze více vnímat skutečnost, ve které bylo spojenectví s Američany spíše výsledkem, pramenícím z faktorů jako byl německý militarismus, raný ruský bolševismus, japonský imperialismus, nacismus a fašismus, co z nich udělalo přirozené a svým způsobem nucené partnery.⁹³ Přirozené spojenectví tkvělo také v tom, že obě velmoci měly své základy postavené na pevných demokratických hodnotách. V očích Edena a dalších podobně smýšlejících britských politiků, však vlastní národní zájmy byly pořád vnímány jako primární, na něž se vztahovaly zcela nezávislé a preferované mechanismy rozhodování. A to bez ohledu na to, jaká byla či nebyla shoda mezi Londýnem a Washingtonem.

I když byl Eden natolik podezřívavý k americkým stanoviskům a nepokládal je za spojence, se kterým se musí vždy najít úplnou shodu, než budou podniknuty samostatné kroky, nedokázal paradoxně reflektovat skutečnost a vliv nadcházejících prezidentských voleb v USA na stanoviska Washingtonu během Suezské krize. Například viceprezident USA Nixon, se vyjádřil o tom, že vojenská intervence v podání Britů a Francouzů do Egypta, nemohla přijít v horší okamžik.⁹⁴ Prezident Eisenhower, který usiloval o znovuzvolení ve volbách, totiž několik dní před tím odsoudil ruské počínání v Maďarsku. Byl tak nucen to stejné učinit i v případě počínání anglofrancouzské intervence.⁹⁵ Nicméně poté měl

---

⁹¹ Eden, Anthony. *The Eden memoirs. Full circle.* s. 331

⁹² Thorpe, D. R. *Eden: The Life and Times of Anthony Eden, First Earl of Avon, 1897-1977.* s. 506

⁹³ Xu, Ruike. *Alliance Persistence within the Anglo-American Special Relationship: The Post-Cold War Era* (Cham: Springer International Publishing, 2017) s. 147

⁹⁴ Boyle, Peter G. *The Eden-Eisenhower correspondence, 1955-1957* (Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2005.) s. 152

⁹⁵ Boyle, Peter G. *Eisenhower* (London: Routledge, 2014) s. 88

s odstupem času americký prezident Eisenhower v soukromých rozhovorech s Nixonem přiznat, že toto rozhodnutí bylo jeho největší chybou, co se zahraniční politiky týče.⁹⁶ Pro Američany se zdálo ale také zcela neřešitelné to, že Suez v podání Británie a jejího zájmu o tento kanál, byl naprosto ponořen do stínu britské imperiální politiky.⁹⁷

Značný rozdíl mezi postojem Winstona Churchilla a Anthonyho Edena, jako vůdčí osobnosti Konzervativní strany a jejich postoj k americkým spojencům, lze spatřit také v tom, že Churchillova nezlomná podpora pokračování impéria, nikdy neutlumila jeho nehynoucí amerikanismus, tak jak se to posléze stalo u otevřeného postoje Anthonyho Edena.⁹⁸ Ten navíc byl velkým zastáncem spíše úzké spolupráce na evropském kontinentu, zejména s Francií. S touhou a přesvědčením blízké spolupráce s Francouzi se také výrazně lišil právě od svého předchůdce a politického mentora, Winstona Churchilla.

Propast a neshody mezi oběma administrativami se během padesátých let dvacátého století začaly stále častěji objevovat také pro to, jak moc narůstal samotný studenoválečný konflikt. Británie totiž na rozdíl od Spojených států, svou zahraniční politiku nepodřídila obraně a vystavení hráze kdekoliv na světě vůči šíření komunismu. Pokud si měla Británie vybrat mezi ochranou vlastního impéria nebo nastolení protikomunistických plánů, vždy svá rozhodnutí stavěla na základech obrany imperiální říše.⁹⁹ Tento rozdíl se pak výrazněji ukázal právě i na britském počínání na Blízkém východě, během první poloviny padesátých let.

Podle Edena Američané, stejně jako nesly hlavní díl viny za nedokončený Bagdádský pakt, či za rozhodnutí egyptského prezidenta Násira znárodnit Suezský průplav, byli také těmi, kteří rozhodli o porážce, jenž Británie zaznamenala díky Suezské krizi. „*O průběhu krize rozhodl jednoznačně postoj Američanů.*“¹⁰⁰

---

⁹⁶ Bohn, Michael K. *Presidents in crisis: tough decisions inside the White House from Truman to Obama* (New York: Arcade Publishing, 2015) s. 61 nebo Thorpe, D. R. *Eden: The Life and Times of Anthony Eden, First Earl of Avon, 1897-1977*. s. 526

⁹⁷ Thomas, Martin. *Fight or flight: Britain, France, and the roads from empire* (New York: Oxford University Press, 2014) s. 166

⁹⁸ Roberts, Andrew. *A History of the English-Speaking Peoples Since 1900* (New York: HarperCollins, 2007) s. 336

⁹⁹ Williamson, Daniel. *Separate Agendas: Churchill, Eisenhower, and Anglo-American Relations, 1953-1955*. (Lanham: Lexington Books, 2005) s. 8

¹⁰⁰ Eden, Anthony. *Eden, Anthony. The Eden memoirs. Full circle.* s. 458

4. Premiér Anthony Eden a odkaz Britského impéria

4.1 Suezská krize v memoárech Anthonyho Edena v politickém kontextu

Anthony Eden toužil skrze vydání knihy memoárů, ospravedlnit svou špatnou politickou pověst a napravit porážku, jak osobní, tak také tu, kterou pod jeho vedením utrpěla Británie díky Suezské krizi. V memoárech sám sebe vyobrazuje jako předsedu vlády Jejeho Veličenstva, jenž jednal ve smyslu pro povinnost, chránit britské zájmy a vyrovnat se s nevyhnutelnou výzvou, udržení stability na Blízkém východě. Od jeho prohlášení, že otázka života a smrti pro Britské impérium bude obrana tohoto regionu¹⁰¹, kterou pronesl už v roce 1945, se toto jeho přesvědčení neměnilo, ani během zastávání úřadu premiéra Británie.

Sám opakovaně zdůraznil strategický význam kontroly nad Suezským průplavem a potvrzuje tak svá předchozí prohlášení, ve kterých nejenom on, ale i další britští političtí zástupci, hovořili o oblasti Blízkého východu jako o té, s největší možnou mírou důležitosti obrany pro Británii, hned po samotných Britských ostrovech. Pochopitelně se to z velké části týkalo dodávek ropy. Eden v tomto kontextu například zmínil, že během roku před znárodněním, tedy 1955, prošlo přes průplav v dodávkách téměř 70 milionů tun ropy a většina mířila do západní Evropy.¹⁰² Znárodnění egyptským prezidentem, Eden označil navíc jako útok na západní hodnoty a výrazné ohrožení mezinárodního pořádku. Nejenom politické spektrum Británie, ale i další bývalé koloniální mocnosti západní Evropy, shodně tvrdily, že není možné, aby něco jako kontrola nad něčím tak globálně důležitým jako byl Suezský průplav, mohla zůstat v rukou pouze jednoho arabského vládce, který je navíc tak nespolehlivým a stále více otevřeně nepřátelským. I díky tomu a skutečnosti, jak byla kontrola na průplavem důležitá, bývalý britský premiér ve svých memoárech situaci, jež následovala bezprostředně po znárodnění, označil za rychlé a nekontrolovatelné šíření

---

¹⁰¹ např. Dawisha, Adeed. *Arab nationalism in the twentieth century: from triumph to despair*. (Princeton, NJ: Princeton University Press.,2016.) s. 119

¹⁰² Eden, Anthony. *The Eden memoirs. Full circle*. s. 429

paniky nejenom v Británii, ale celé západní Evropě.¹⁰³

Na druhé straně, si však Anthony Eden byl také vědom toho, že Britské impérium, tak jak jej znal a jehož politiky byl součástí více jak třicet let, se postupně rozpadá a ztrácí tu sílu supervelmoci, kterou vlastnilo po dlouhé desítky a stovky let. Trajektorie úpadku byla také důsledkem extrémního vyčerpání, jenž plynulo zejména ze dvou světových válek.

Vzhledem na tento vývoj a na přerod světa, který se stal soubojem dvou zneprátelených pólů, na jehož stranách dominovaly Spojené státy a Sovětský svaz, a jenž se během padesátých let výrazně ponořil do stínu studené války, se Eden snažil najít efektivní řešení cesty ven z krize a zároveň novou pozici pro Británii, která by odpovídala pořád velkým politickým požadavkům a očekáváním.

Na počátku padesátých let se, ještě jako ministr zahraničí, vyjádřil o směru a principu zahraniční politiky v kontextu přeměny mezinárodní politické šachovnice. „*Naše současná zahraniční politika je ve skutečnosti zaměřena na budování obranných organizací na Blízkém východě nebo v jihovýchodní Asii. Na té se podílíme ve spolupráci se Spojenými státy a zeměmi Commonwealthu.*“ A dále dodal, jak by se tato spolupráce měla vyvíjet v následujících letech. „*Naším cílem by mělo být přesvědčit Spojené státy, aby převzaly skutečné břemeno v těchto organizacích a zároveň si ponechat co největší možnou politickou kontrolu, a tedy i prestiž a vlastní vliv, jak moc jen můžeme.*“¹⁰⁴ Tento britský postoj však stále více narážel na neochotu americké administrativy. Ta vycházela z názoru a nelibosti Washingtonu, být součástí čehokoliv, co připomínalo stále britskou snahu o prosazení obrany vůči svému koloniálnímu dědictví.

Pro politika, který celý svůj život reprezentoval mocné impérium, jenž kontrolovalo i daleko ležící regiony od Evropy, bylo však těžké být tím premiérem, co přijme ústup Británie z pozic, které po dlouhé desítky let charakterizovaly právě tuto její obrovskou světovou moc. Například rozhodnutí Edena zmírnit napětí v Egyptě a souhlasit s odsunem britských vojenských jednotek v roce 1954, se kterým souhlasil ještě jako ministr zahraničí, se setkalo s obrovským odsouzením od konzervativních poslanců, kteří zastávali myšlenku pokračující koloniální politiky a každý takový krok vnímali jako ránu pro národní čest. Tato nevole a zklamání také dala za vznik skupiny *Suez Group*, která tyto krajně pravicové členy konzervativní strany v Dolní sněmovně zahrnovala a jejichž počet

---

¹⁰³ Eden, Anthony. *The Eden memoirs. Full circle.* s. 450

¹⁰⁴ Ruane, Kevin. „SEATO, MEDO, AND THE BAGHDAD PACT: ANTHONY EDEN, BRITISH FOREIGN POLICY AND THE COLLECTIVE DEFENSE OF SOUTHEAST ASIA AND THE MIDDLE EAST, 1952-1955.“ s. 188

byl celkem 28 poslanců. Eden se stal pro tyto své kolegy až do konce své politické kariéry, symbolem úpadku Británie a terčem neutichající kritiky.¹⁰⁵ Dokonce například i sám Winston Churchill tento krok komentoval slovy „*Nevěděl jsem, že Mnichov leží na Nilu.*“¹⁰⁶ Důvody, proč ale samotný Eden souhlasil s tímto stažením, byli spíše nucené a pragmatické, než že se jednalo o výrazný odklon od základních principů obrany zámořských zájmů Spojeného království. Byla to především zátěž na vojenské prostředky, Eden byl také přesvědčen o tom, že tento krok bude zárukou, aby mohla Británie využívat kanál i nadále poté, co v roce 1968 uplyne smluvní dohoda, zaručující Britům kontrolu nad průplavem.¹⁰⁷ V neposlední řadě hrály také důležitou roli krvavé střety, odehrávající se po celý předchozí rok, kdy egyptští vzbouřenci napadali britské pozice a britskou vojenskou přítomnost v zemi.¹⁰⁸

Anthony Eden tak během svého krátkého působení v roli premiéra, sváděl rozhodující soubor o to, jak zachovat britskou politiku zcela nezávislou a dostát tak všem jejím velkým zahraničním závazkům. Od Edena, který si poznamenal ve svém deníku na sklonu druhé světové války, že není pro Británii možné, aby svou zahraniční politiku, jakkoliv přizpůsobovala požadavkům svých partnerů, se lišilo jen málo, i co se působení v roli předsedy vlády během Suezské krize týče. „*Nemohli jsme jim nikdy dovolit (Spojeným státům), aby diktovali naši zahraniční politiku, a pokud se mylí, budeme muset prokázat svou nezávislost.*“¹⁰⁹

Eden věděl, že na mezinárodním poli, dřívější koloniální mocnosti, ustupují do ústraní, ovšem pro někoho jako byl on, tedy politik, který se řídil celý život mechanismy, co vycházely především ze stále silného prostředí imperiálních zájmů, politiky na nich nastavené, a reprezentoval tuto zemi po několik dlouhých a turbulentních let, bylo ve výsledku i tak nemyslitelné, aby on byl prvním premiérem své země, který přijal novou, a v mnoha směrech takřka potupnou roli Británie.

---

¹⁰⁵ ONSLOW, Sue. „Battlelines for Suez': The Abadan Crisis of 1951 and the Formation of the Suez Group.“ *Contemporary British history*. s. 17

¹⁰⁶ Ovendale, Ritchie. recenze knihy „Anthony Eden and Descent to Suez: diaries 1951–56.“ *International affairs (London)* 1987. 63 (4): s. 669.

¹⁰⁷ Wanner, Jan. *Bitva o Suez: studená válka, druhý arabsko-izraelský konflikt a britsko-francouzská intervence v Egyptě*. s. 129

¹⁰⁸ Thomas, Martin. 2014. *Fight or flight: Britain, France, and the roads from empire*. s. 179

¹⁰⁹ Dutton, David. *Anthony Eden: A Life and Reputation*. s. 174

4.2 Dědictví britského impéria a jeho role v novém světě

V memoárech Full Circle se Anthony Eden ve svém popisu událostí často argumentačně vrací do dob, kdy byla Británie hlavní a neohroženou silou, mající největší vliv na Egypt a také celkově na Blízký východ. Avšak je patrné, že sám si byl vědom toho, jak velmi se změnila role Británie a že je potřeba zahraniční politiku přizpůsobit. To však spíše znamenalo hledání ideálního přizpůsobení stávajícího politického směru tak, aby nebyla ohrožena britská prestiž, jež symbolizovala stále úspěch či neúspěch úřadování britské vlády. Sám Eden tak po dlouhé roky kladl důraz na to, že musí být pevně stráženy ropné zájmy v zahraničí, a tedy i přístup k ropě. Hlavní hrozba dle něj byla zejména politická, a také ekonomická, vycházející z limitů, se kterými se potýkala sama britská ekonomika. Navíc byl Eden přesvědčený o tom, že oblast Blízkého východu je obzvláště velmi otevřenou pro možný střet se Sovětským svazem.¹¹⁰ Tento fakt byl především Británií pod jeho vedením používán, jako snaha motivovat americké partnery k větší podpoře Británie a obraně pozic na Blízkém východě. Například během své první návštěvy v roli britského premiéra, se ve svém projevu v americkém kongresu vyjádřil podobně. „Sovětská expanze je v Evropě zastavena, nyní však směřuje na jih. Z Kremle proudí do zemí Blízkého východu a Asie směs chvástání, hrozeb a také nabídky zbraní.“¹¹¹

To, že byl Anthony Eden odhodlán a rozhodnut bránit pozice a dědictví britského kolonialismu, lze vidět i na samotné Suezské krizi, kdy primárním britským impulsem byla především obrana vlastní prestiže, a tedy i svého postavení v arabském světě. Eden rozhodnutí i během Suezské krize tlumočil Američanům jako akci, která měla zabránit dalekosáhlejšímu a rozšířenějšímu požáru, jež by mohl postupně pohltnout celý arabský svět.¹¹² Tato argumentace se především opírala také o jeho přesvědčení, že hlas arabského nacionalismu, je hlavně hlasem egyptského prezidenta Násira, a je třeba jej zastavit. Avšak Británie byla ohrožena i z jiného hlediska a tím byly zmíněné dodávky ropy. Znovu se tak jednalo o kombinaci ekonomických a politických zájmů Británie.

Edena vedle toho ovlivnila i povinnost chránit některé státy, jako zmíněné Jordánsko, ke kterému měla Británie zvláštní vztah, jelikož právě ona se zapříčinila o vznik tohoto státu. V pamětech se již bývalý britský politik například vyjádřil tak, že opravdu velkým válkám, se dá nejlépe vyhnout pouze v tu chvíli, když dané státy a mocnosti podniknou fyzicky

¹¹⁰ Godfrey, James L. recenze knihy *Full Circle: The Memoirs of Anthony Eden*. s. 492

¹¹¹ Eden, Anthony. *The Eden memoirs. Full circle*. s. 339

¹¹² Tamtéž. s. 531

akce k potlačení těch malých.¹¹³

Tyto tvrzení Eden použil i jako svou reakci na kritiku vojenské invaze do Egypta v roce 1956. A i když uznal kontroverzi tohoto kroku, který však byl zapříčiněn hlavně komplikovanou situací v celém regionu, byl přesvědčený ve výsledku o špatném rozhodnutí nepodpořit Brity a Francouze, a to jak vlády od Spojených států amerických, tak také z velké části OSN, jenž podle něj v padesátých letech plnila vyloženě roli protibritského antikoloniálního úřadu. „*OSN a Spojené státy byly přesvědčeny, že všechny výhody, získané invazí, musí být ihned zahozeny, a to byla ta největší chyba ze všech.*“¹¹⁴ OSN se během padesátých let dvacátého století, podle Edena soustředila především na potlačení britských kroků, zatímco přehlížela chování Sovětského svazu, který krvavě potlačil povstání v Maďarsku ve stejnou dobu. „*Britský národ v srpnu 1956 pochopil, o co šlo. Zacházení OSN s Maďarskem bylo neomluvitelné.*“¹¹⁵

A to, že byl Washington posedlý touhou pozastavit jakékoliv britské rozhodnutí, jenž mohlo naznačovat kolonialismus i během Suezské krize, dle Anthonyho Edena potvrzoval například také komentář viceprezidenta USA Nixona, který se měl zmínit o tom, že během této krize Spojené státy konečně poprvé ukázaly svou nezávislou, ničím a nikým neovlivněnou zahraniční politiku vůči Africe a Asii, která měla za cíl jedině, a to odrazit koloniální tradici.¹¹⁶

Britský premiér tak během svého působení v této roli, musel svádět boj s tím, jakou najít rovnováhu s dědictvím, které si Británie stále nesla z imperiálních časů a s výzvou, jenž sebou přinášel nově formující se svět studené války.

4.3 Suezská krize jako součást britské imperiální historie

Suezská krize je v mnoha případech označována za symbol a definitivní konec Británie jako mocné imperiální říše a světové supervelmoci. Po tomto politickém fiasku, které její vláda utrpěla, již neměl být žádný pochyb o tom, že nebude pro tuto zemi možné, preferovat vlastní národní zájmy i přes značný nesouhlas ostatních států. V tomto případě tedy zejména Spojených států amerických. Podobně to cítil i generál Charles Keightley, který byl například velitelem Operace Mušketýr, tedy společného anglofrancouzského

---

¹¹³ Eden, Anthony. *The Eden memoirs. Full circle.* s. 553

¹¹⁴ Tamtéž. s. 558

¹¹⁵ Tamtéž. s. 446

¹¹⁶ Tamtéž. s. 541-542

plánu invaze do Egypta, a jenž představoval také odkaz britských vojenských zkušeností, když sám sloužil v druhé světové válce. Svůj život s armádou navíc spojil již v mládí a těsně po první světové válce úspěšně dokončil Královskou vojenskou akademii v Sandhurstu.¹¹⁷ I on sám tedy symbolizoval rozdíl mezi dosavadním světem první poloviny dvacátého století a tím nastupujícím. Stejně ale i on však pochopil, že na základě porážky, jež utrpěla Británie díky Suezské krizi, již není možné, aby Británie nadále postupovala dle starých, zavedených, pravidel. „*Prvořadým ponaučením ze Suezské krize je to, že je nyní již absolutním principem války světové mínění a musí se s ním již tak i zacházet. Jakkoliv mohou být vojenské operace úspěšné, selžou, pokud není národní a společenský, západní názor, dostatečně na naší straně.*“¹¹⁸

Pro Edenovu politickou generaci, byla ochrana Británie jako silné imperiální říše, základem pro politická rozhodnutí a stejně tak pilířem pro jejich politický směr. To vycházelo i z toho, co zaznělo v biografické kapitole Anthonyho Edena v této práci. Ochrana imperiálního dědictví byla přirozeným postojem a v Dolní sněmovně se ještě během doby, kdy byl u vlády Edenův kabinet, jen těžko chápala a promíjela stanoviska, která byla spojena s neschopností toto dědictví chránit. Velká část poslanců v polovině padesátých let pořád zastávala ten názor, že obrana britských pozic na Blízkém východě, je otázkou národní cti a jakýkoliv krok stranou se stává symbolem slabé politiky, která škodila dobrému jménu Británie jako světové mocnosti. Poválečná politika v podání Anthonyho Edena a během jeho působení v čele Británie, se stala kombinací zkušeností, nastřádaných během jeho bohaté kariéry, které měly základ právě v imperiální politice, ale také ji z části tvořila snaha o to, jak pragmaticky nalézt pro vyčerpanou Británii tu správnou novou pozici. Vzhledem k tlaku, co sebou přinášely velká očekávání a všeobecné odmítání jakýchkoliv ústupků, týkajících se právě otázky obrany imperiálního dědictví, to bylo v mnoha případech pro britského premiéra neřešitelným problémem.

Anthony Eden, stejně jako celé politické spektrum Británie, hledal po druhé světové válce, pro Británii pozici, která by především odpovídala jejím stále velkým závazkům a národním cílům. Je tak patrné, že i jeho samotné funkční období v roli premiéra země, se stalo součástí britské imperiální historie, jelikož on sám musel svádět boj s tím, jak toto dědictví co nejlépe ochránit. I Edenova politika v roce 1956 se totiž ještě zakládala a byla určována stále přetrvávajícím odkazem na prestiž, vycházejícího z imperiálních časů a

---

¹¹⁷ Turner, Barry. *Suez 1956: the inside story of the first oil war* (London: Hodder & Stoughton, 2007) s. 226

¹¹⁸ Adamthwaite, Anthony. „Suez Revisited.“ *International affairs* (London) 64 (3): 449-464. 1988. s. 453

zejména s nutností nepřijmout nic, co by mohlo v tomto směru znamenat porážku.¹¹⁹

Tato poválečná politika Británie, pramenící z přesvědčení, že je nutné snažit se zachovat principy získané z doby impéria i nadále, vycházela z toho, že po získání nezávislosti Indie a Pákistánu, se páteří pomyslné, dále fungující říše, stal Blízký východ.¹²⁰

Zde však britské plány stále více limitoval problém, jenž vycházel ze špatné ekonomické situace, v níž se Spojené království po druhé světové válce nacházelo. Skutečná nezávislá politika, o níž se Británie na Blízkém východě snažila i v poválečných letech, vyžadovala extrémně silné ekonomické základy a vynaložení obrovských prostředků. Tedy to, co měly například Spojené státy, Británie samotná však už nikoliv.¹²¹ To znamenalo, že se Eden ve svých memorandech, vydávaných na sklonu a po druhé světové válce snažil, aby Američané v rámci blízkého spojení mezi oběma státy, převzali finanční břímě a podpořili tak politiku Británie.¹²² Problém však tkvěl v tom, že americká administrativa již nechtěla být, jakkoliv spojována s něčím, co stále připomínalo koloniální zájmy největšího evropského spojence. Nutno dodat, že to nebyl pouze Anthony Eden, ale přesvědčit Američany tímto směrem a získat tak jejich podporu, se snažilo široké politické spektrum Británie. Podobně tedy i poválečná vláda *Labour Party*.

Porážku v Suezské krizi, kterou sám utrpěl Eden, zaznamenala především snaha o ochranu imperiálního dědictví a nastolených principů této politiky. Problémem, který tuto porážku také způsobil, bylo například i to, že Anthony Eden, stejně jako celá řada politiků jeho generace na Britských ostrovech, absolutně nechápal, že tyto stále přetrvávající požadavky Británie, jsou již naprosto neslučitelné s arabskými požadavky na nezávislost a vzdorem, který znamenal jejich narůstající touhu po vlastní národní důstojnosti.¹²³ Tato absence pochopení a patřičná reflexe situace, které Británie během let po druhé světové válce čelila na Blízkém východě, byla důsledkem, plynoucím z politického přesvědčení, stále pevně stojícího na řadě stereotypů, které měly kořeny vycházející z imperiálního dědictví. Suezskou krizí tak byl definitivně ukončen proces, na jehož pozastavení, se Anthony Eden jako premiér země, snažil nalézt vhodné řešení a prostředky. Suezská krize a katastrofální

---

¹¹⁹ Dutton, David. *Anthony Eden: A Life and Reputation*. s. 480

¹²⁰ Cohen, Michael Joseph, and Martin. Kolinsky. *Demise of the British empire in the Middle East: Britain's responses to nationalist movements, 1943-55* (London: Frank Cass, 1998) s. 5

¹²¹ Ruane, Kevin. „SEATO, MEDO, AND THE BAGHDAD PACT: ANTHONY EDEN, BRITISH FOREIGN POLICY AND THE COLLECTIVE DEFENSE OF SOUTHEAST ASIA AND THE MIDDLE EAST, 1952-1955.“ s. 179-180

¹²² Tamtéž. s. 171

¹²³ Jankowski, James P. *Nasser's Egypt, Arab nationalism, and the United Arab Republic* (Boulder, Colorado: Lynne Rienner Publishers, 2002) s. 70

výsledek pro Británii s definitivní platností rozhodl, že konec imperiálních časů, a hlavně tedy co se týče všech přímých i nepřímých snah o zachování nastavených hodnot, vycházejících z koloniálního postavení, se stal skutečností a již bývalá světová supervelmoc musí předefinovat svou roli ve světě studené války. Skutečnost, které se celá řada politiků generace Anthonyho Edena na britských ostrovech dlouhodobě bála, se stala realitou.

S podobnou smířlivostí však Eden komentoval i samotný výsledek krize ve svých memoárech. V poslední kapitole této knihy Eden postupně obrací od nelibosti nad tím, jak americká administrativa dostatečně nepodpořila stanoviska jeho vlády, a spíše s překvapivým důrazem, píše o nutnosti budoucího postupování v naprosté shodě. Jen tak, dle něj, může být zachována opravdová síla spojenecké aliance. „*Zájmy spojenců v jedné oblasti, nelze považovat za tak životně důležité, pokud by ohrožovaly celou strukturu aliance.*“¹²⁴

V jeho závěrech je tak patrné smíření, že Británie, tak jak ji znal a za hodnoty, za které byl ochoten bojovat i v jejím čele v roce 1956, se stala minulostí. Hořká pachuť z neúspěchu však zůstala i nadále, když nepřijal skutečnost, jak lehce se Západ, tedy především Washington smířil s tím, že kontrola Suez je teď v rukou jednoho muže, nepřítel, který nad ním získal plnou moc.

4.4 Premiér Eden a proces dekolonizace

I když sám Eden nebyl typickým a radikálním zastáncem koloniální politiky, jako byli například zmínění členové krajně pravicového křídla konzervativců, zformovaných do *Suez Group*, jeho pohled na svět byl stále také utvářen přesvědčením, že posláním politika Británie má být snaha o udržení země jako impéria. Eden byl ochoten učinit ústupky tam, kde to bylo možné. Ty však byly většinou výsledkem nutných kroků, reflektujících špatnou ekonomickou situaci, a tedy i nereálnou udržitelnost. Jeho zahraniční politika reflektovala i například důraz na britské zájmy i v případech jeho rozhodnutí, neeskalovat konflikt v Indočíně, potažmo v dalších asijských místech, protože to nebyly zkrátka oblasti, kde by měla samotná Británie touhu udržet, či snahu získat rozhodující vliv. Úspěchy, které tedy zaznamenal jako diplomat hodný světových měřítek, během svého posledního působení v roli ministra zahraničí, tak byly výsledkem, který z určité části vycházel z vypočítavosti a

---

¹²⁴ Eden, Anthony. *The Eden memoirs. Full circle.* s. 580

důrazu na vlastní národní zájmy.

Podobně to platilo i o jeho postoji k procesu dekolonizace. Eden spíše zastával názor, že pokud má být tento proces úspěšný, je nutné, aby si Británie snažila ponechat vliv v těchto státech i nadále. Pouze britská přítomnost byla v jeho očích zárukou, aby tyto státy zvládly svůj případný přerod k demokracii.¹²⁵ Ostatně Anthony Eden vždy namítal, a tím se i snažil apelovat na americké spojence, že poválečný přerod a snaha o nezávislost bývalých kolonií, není přerodem k demokracii, nýbrž spíše směrem od ní.¹²⁶ Závěry, které spatřil v procesu dekolonizace, dále také sepsal ve své druhé knize memoárů, kdy dával dekolonizaci za vinu vznik dvou světových válek a varoval před tím, že možný nekontrolovatelný proces, jímž svět v té době díky dekolonizaci stále opakovaně procházel, se může stát důsledkem pro vznik třetí světové války.

Británie a tedy také Anthony Eden, ve snaze udržet svůj vliv, se v mnoha případech snažila na nepříznivou situaci zareagovat tak, že použila studenoválečnou rétoriku a apelovala na americké spojence s možnou hrozbou, že tohoto rozkolu bude chtít využít Sovětský svaz a získat tak vliv. Nicméně pro Brity pod vedením Anthonyho Edena, bylo stále klíčové, aby nebyly ohroženy především jejich národní zájmy, a lze tak souhlasit s tvrzením, že pro ně byl i během prvních let po druhé světové válce, nastupující studenoválečný konflikt spíše kulisou než klíčovým faktorem. Mimo jiné se posléze první léta studené války začala objevovat, jako jeden z důvodů, postupného poválečného úpadku Británie, když porážky a ztráty imperiálních pozic, byly přisuzovány důsledkům, vycházejícím ze studenoválečného konfliktu.¹²⁷

Jedním z problémů poválečné Británie a její politiky bylo, že na jedné straně se snažila podporovat a zastávat principy a důraz na přerod států k demokracii. Podobně tedy jako Spojené státy zastávala stanovisko, že žádný z okolních států nemá právo, jakkoliv zasahovat do chodu menších států, jež fungují na principech demokracie. Avšak na druhé straně, díky spojení s politikou imperialismu, nesla stále velmi nelibě, pokud státy, kde považovala za nutné udržovat svůj vliv, vyjadřovaly svou vlastní touhu po nezávislosti. Ten se většinou projevoval, jako narůstající odpor k britské přítomnosti v daných státech.¹²⁸ Samotný výsledek krize však sebou přinesl také to, že již nebylo pochyb o

---

¹²⁵ Eden, Anthony. *The Eden memoirs. Full circle.* s. 357

¹²⁶ Tamtéž. s. 382

¹²⁷ Reynolds, David. „Probing the Cold War Narrative since 1945: The Case of Western Europe.” In *The Cold War* (Berlin, Boston: De Gruyter, 2017), s. 70

¹²⁸ Jankowski, James P. *Nasser's Egypt, Arab nationalism, and the United Arab Republic.* s. 16

neudržitelnosti a žádný podobně razantní krok Britů a potažmo také Francouzů, nebude možný. Potvrdilo se stanovisko, že konflikt již není možné vyhrát vojensky, pokud nebude mít dostatečnou podporu, především od světové supervelmoci.

Výsledkem krize byl dále i psychologický dopad, který se snesl na Británii a její politické představitele. Rozhodl o tom, že již nebude možné v oficiálních vládních stanoviscích zastávat důraz na ochranu imperiálních hodnot a samotné říše, nýbrž bude nutný nový směr, postavený na pragmatičtějším a více realistickém přístupu k mezinárodním otázkám. Pro zastávce tvrdé politiky jako štítu nad koloniálními zájmy, to tak znamenalo postupnou ztrátu posledních nadějí a definitivní přerod impéria.¹²⁹

I když se ty nejčernější možné scénáře, skrze které se snažila i britská vláda obhajovat krok v podobě společné vojenské intervence s Francií, nevyplnily, a Suezská krize navíc neznamenala počátek následného, šířícího se požáru i do dalších okolních států, byla zásadním bodem, který znamenal definitivní úpadek britské moci v tomto regionu a v otázce prosazování svých národních zájmu. Krize potvrdila to, že již Britové nemohou uplatňovat svá rozhodnutí na dosavadních principech a jejich zahraniční politika musí v nadcházejících letech projít razantní a již neoddalovanou změnou. Anthony Eden přiznal, že je nutné tuto změnu přijmout, avšak byl nadále přesvědčen o tom, že britská přítomnost byla zárukou, která znamenala nejenom dozor nad správným chodem kanálu, ale také nad možným přerodem a cestou daných zemí v regionu k demokracii.

*„Rozdíl mezi Západem a Egyptem totiž nebyl kolonialismus, nýbrž rozdíl mezi demokracií a diktaturou. Britové se svým zdravým rozumem to pochopili. Jsem si jistý, že to vždy pochopí.“*¹³⁰

4.5 Otázka obrany impéria: Anthony Eden, ale i ti další

Obě poválečné konzervativní vlády, tedy ta pod vedením Winstona Churchilla a následná vláda Anthonyho Edena, neměly nikdy v úmyslu, jakkoliv se vzdát a tím tak zničit to, co z impéria ještě během zejména v padesátých letech zbylo.¹³¹ Nejenom Anthony Eden, ale i ti další, jako byli členové jeho vlády, například Harold Macmillan nebo Selwyn Lloyd, zastávali před Suezskou krizí jednoznačný postoj, a tedy, že Británie

¹²⁹ Cain, P. J., and A. G. Hopkins. *British Imperialism: 1688-2015*. 3rd ed. (London: Taylor & Francis Group, 2016) s. 675

¹³⁰ Eden, Anthony. *The Eden memoirs. Full circle*. s. 584

¹³¹ Parsons, Timothy. *The second British Empire: in the crucible of the twentieth century* (Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield) s. 168

musí být stále rozhodná a silná ve svých stanoviscích. To stejné platilo ale také například i o vůdci opozičních labouristů, kterým byl zmíněný Hugh Gaitskell. Ústupky, které by učinila, především v oblasti Blízkého východu, by pro ni mohly přinést fatální následky a spustit tak následný dominový efekt.¹³²

Obrana impéria a jeho odkazu, vycházející z tohoto dědictví, tak nejenom pro Anthonyho Edena, ale v podstatě pro celou britskou politiku, přinášela po druhé světové válce prakticky neřešitelnou situaci. Úspěch či neúspěch vlády byl určován tím, jak byla ochráněna prestiž, jenž stále výrazně určovala stanoviska a cíle, na nichž stála zahraniční politika. Eden přebíral vedení v čase, kdy byla spousta otázek, jak přistoupit ke koloniálnímu dědictví, nevyřešena a situace se navíc výrazně zhoršovala.¹³³ Jakýkoliv ústupek, znamenal ještě větší tlak, co se zadních lavic v Dolní sněmovně týče, tedy z míst, které strážila skupina krajně pravicových politiků, kteří se nehodlali smířit s tím, že by Británie, historicky nejmocnější říše světa, bez vzdoru dokázala opustit pozice, které symbolizovaly její velikost a sílu. Eden však tento proces komentoval slovy, že byl nutným vyústěním, když hlavními faktory byly nadále neudržitelná situace, která vycházela ze špatné ekonomiky Británie, ale také díky silicímú tlaku zvenčí. Tomu vévodily Spojené státy americké a také OSN. Bývalý britský premiér si neodpustil poznámku o tom, že to byl Sovětský svaz, kdo byl největší koloniální říší a také největším imperiálním nebezpečím. Zmínil například Pobaltí, které OSN, stejně jako americká administrativa, neřeší, zatímco na Británii stupňují tlak.¹³⁴

Eden tak byl pod obrovským tlakem, jak na domácí politické půdě, tak také co se týče mezinárodní politiky. Argumentačně se snažil domácí nespokojené kolegy z konzervativní strany, například umírnit tím tvrzením, že přerod do Commonwealthu je nutným a jediným možným směrem. Byl to podle něj proces, který zaručil pokračující vliv Britů v dané zemi a zároveň přivedl tyto státy k samosprávě, která byla vyžadována. Ovšem i v tomto případě, byl Eden přesvědčený, že výrazně benevolentnější přístup od Američanů, přináší sebou výsledek, že tyto státy se postupně nezařadí mezi demokraticky smýšlející, nýbrž mezi ty nepřátelské, zachvácené totalitou.¹³⁵

Neřešitelnou situaci, v níž se Eden jako premiér Británie, nacházel, navíc ještě potvrdil jeho špatný úsudek, kdy národní zájmy, přirozeně nahlížejíce na problematiku skrze optiku

---

¹³² Heinlein, Frank. *British government policy and decolonisation*. s. 99

¹³³ Parsons, Timothy. *The second British Empire: in the crucible of the twentieth century*. s. 149

¹³⁴ Eden, Anthony. *The Eden memoirs. Full circle*. s. 385

¹³⁵ Tamtéž. s. 382

britské zahraniční politiky, upřednostnil a byl přesvědčen o tom, že i v tomto případě mohou přetlačit americkou administrativu a tedy také společné, spojenecké studenovéčné zájmy.¹³⁶ Političtí představitelé Spojeného království, působící ve vládě během roku 1956, tak svým způsobem zažili nevyhnutelné. Proces úpadku, který definitivně zmrazil všechny přežívající představy o udržitelnosti imperiálních hodnot i ve světě studené války, byl výsledkem, který se snažily všechny poválečné vlády zarytě přehlížet. Tlak, který stále vycházel z politického prostředí na Britských ostrovech, nedával těmto představitelům žádné alternativy, když jakýkoliv ústupek znamenal, obrovskou nevoli nad těmito rozhodnutími. Politici jako Anthony Eden, nebo lze jmenovat také jeho nástupce Harolda Macmillana, sváděli těžký boj s tím, jak na jedné straně spojit tyto ambice a závazky k udržení imperiálních pozic, s vědomím, že jakýkoliv ústupek bude znamenat výrazný problém, a především tedy také jejich vlastní politický neúspěch.¹³⁷

Je tedy nutné, si v celkové analýze vztahu Edena k odkazu britského impéria uvědomit, že i během jeho jmenování a prvních měsíců působení v roli předsedy vlády Jejího Veličenstva, byl stále tou hlavní skupinou poslanců profil tradičních britských politiků s výraznou nákloností k impériu. Nová generace, prosazující přerod ze zaryté ochrany impéria na bližší evropskou spolupráci a základ politických rozhodnutí, vycházející ze spojeneckých potřeb, jako byl například Edward Heath, se měla teprve výrazněji objevit v následujících letech. Stejně jako po vládě Anthonyho Edena zesílil hlas a vliv jiné skupiny, za jehož charakteristického představitele lze označit zmíněného Macmillana, jenž byl novým typem, působícím někde mezi těmito skupinami.¹³⁸

Konec politické kariéry Anthonyho Edena, díky Suezské krizi, tak lze považovat nejenom zánikem britské imperiální politiky a koncem pro důraz na záchranu upadající říše, ale také za konec jedné politické éry a poslední generace, mající obranu odkazu impéria stěžejním základem své vlastní politiky.

---

¹³⁶ Parsons, Timothy. *The second British Empire: in the crucible of the twentieth century*. s. 171

¹³⁷ Heinlein, Frank. *British government policy and decolonisation*. s. 90

¹³⁸ Davis, Richard. *British decolonisation, 1918-1984* (Newcastle upon Tyne, UK: Cambridge Scholars Publishing, 2013) S. 80

Závěr

Vzhledem na stanovenou hlavní výzkumnou otázku, se tato práce v první části věnovala biografii Anthonyho Edena, jenž byl v období po první světové válce, až do poloviny padesátých let, přímo zainteresovaným účastníkem v mnoha zásadních událostech britské zahraniční politiky, s mírou důležitosti pro celý svět. Právě s ohledem na stanovené výzkumné otázky, bylo důležité tuto jeho dosavadní politickou kariéru, před jmenováním do úplného čela Británie, zmínit. Pro některého z britských politických představitelů, působících během první poloviny dvacátého století, tedy jako byl Anthony Eden, bylo totiž zcela přirozené, aby na daný mezinárodní problém hleděl optikou britských zájmů a potažmo s přihlédnutím také na eventuální využití britské vojenské síly. To stejné platilo o tom, na jakých mechanismech stála tyto jeho politická stanoviska. Rozhodnutí Anthonyho Edena, byla tedy celkově značně ovlivněna imperiální politikou, pokud ji tak můžeme hodnotit dnešním pohledem. Ještě do poloviny padesátých let dvacátého století se však jednalo o zcela přirozený a pevně nastavený politický směr v Británii. To potvrzuje i to, že sám Anthony Eden nebyl jedním z těch, kteří by prosazovali pokračující imperialismus za každou cenu, avšak obrana tohoto dědictví, byla stále silným základem, určující politický úspěch, potažmo neúspěch. Jak již bylo zmíněno, vláda konzervativců po druhé světové válce, ať již to bylo pod vedením Churchilla, či po něm Edena, nebyla ochotna vzdát se tohoto dědictví.

Problémem stále větším byl souhrn faktorů, jako špatná ekonomická situace, studenoválečný konflikt a již otevřeně odmítavý přístup k zámořským ambicím Britů od jejich největších partnerů, Spojených států amerických. Anthony Eden a další politici, působící během padesátých let ve vládních pozicích, si bránili přiznat, že v novém světě studené války, již výrazně ubylo prostoru, ve kterém by mohlo Spojené království uplatňovat nadále své národní zájmy, bez ohledu na to, jak k nim přistoupí obzvláště supervelmoc a největší spojenec, Spojené státy. V nastoleném trendu uvnitř Dolní sněmovny a celkového politického života Británie v padesátých letech stále platilo, že jakýkoliv zásah na prestiž, je znakem neúspěchu konání politického představitele. To se i v případě Anthonyho Edena stalo skutečností, s nímž jako předseda vlády mohl jen těžko naložit tak, aby byly uspokojeny všechny politické hlasy a požadavky.

Imperiální dědictví tak bylo faktorem, jenž výrazně ovlivňoval Anthonyho Edena a také jeho samotné počínání během Suezské krize. Avšak nebylo ničím výjimečným v tom

ohledu, že bylo pevnou součástí Británie. Samotná krize v roce 1956 byla spíše přirozeným vyústěním a bodem, do něhož Británie po dlouhé roky směřovala. Celkový rozsah a následný dopad na Británii, zapříčiněný výsledkem této události umocnil pak fakt, jak důležitým byl průplav pro Británii a její ekonomiku.

Samotnou otázku dekolonizace, dále vnímal Eden jako jeden z nutných prostředků, jenž vycházel z měnícího se světa. Dekolonizace pro něj nebyla problémem tehdy, pokud Británie na tento proces mohla stále dohlížet. Podobně s dekolonizací souvisela i jeho vyjádření, v nichž apeloval na to, pokud mají být tyto státy, přecházející pod vlastní samosprávu, úspěšné, je nutné, aby byli přímou součástí Commonwealthu, či aby byl v nich stále uchován, zmíněný, západní vliv. Nejlépe vypovídajícím se však zdá série vyjádření v memoárech *Facing the Dictators*, ve kterých bývalý britský premiér hovoří o dekolonizaci jako o problému, který již pomohl způsobit světové války a další může s nastoleným a sílícím trendem po druhé světové válce, také následovat.

Vzhledem na analýzu, jenž byla provedena v této bakalářské práci a také na výše uvedené shrnutí všech získaných a nastřádaných informací, je konečné stanovisko a odpověď na danou hypotézu, že rozhodnutí, učiněná Edenem během Suezské krize, byla zcela jistě bezpochyby touhou udržet vliv Británie na Blízkém východě a zachování statusu hlavní mocnosti v regionu. To bylo také z výrazné části zapříčiněno tím, kolik toho, co se kontroly nad kanálem týče, bylo v sázce. Jednalo se o součet ekonomických a politických faktorů, kdy však ekonomika výrazně ovlivnila právě ta politická stanoviska a rozhodnutí Británie. Samotná Suezská krize jako symbol definitivního konce Britské imperiální říše, byl tedy spíše výsledkem plynoucím z nuceného odhodlání vlády Británie pod vedením Anthonyho Edena, bránit průplav za každou možnou cenu.

Úplným závěrem lze ještě znovu zmínit Edenův výrok o tom, že otázka obrany Blízkého východu, bude otázkou života a smrti pro celé Britské impérium. Tato obrana se však stala stěžejní událostí také pro něho samotného a jeho celé politické působení. Anthony Eden v memoárech svou politickou kariéru zakončil, vedle konstatování o svém velmi špatném zdravotním stavu, symbolicky také svou cestou z Británie do Karibiku. S touto cestou bývalého premiéra daleko od Evropy a koncem jeho krátké vlády, začala nová éra Británie, která již definitivně musela opustit od svých koloniálních zájmů. Výsledek, který však byl, nutno říci, i bez samotného působení Anthonyho Edena, v mnoha směrech nevyhnutelným.

Použité zdroje

Prameny

Eden, Anthony. *Another World 1897 – 1917*. London: Allen Lane. 1976

Eden, Anthony. *The Eden memoirs. Facing the dictators*. London: Cassell, 1962.

Eden, Anthony. *The Eden memoirs. Full circle*. London: Cassell, 1960.

Sekundární literatura

Bohn, Michael K. *Presidents in crisis: tough decisions inside the White House from Truman to Obama*. New York: Arcade Publishing. 2015. 47-67

Boyle, Peter G. *The Eden-Eisenhower correspondence, 1955-1957*. Chapel Hill: University of North Carolina Press. 2005.

Boyle, Peter G. *Eisenhower*. London: Routledge. 2014. 73-89

Cain, P. J., and A. G. Hopkins. *British Imperialism: 1688-2015*. 3rd ed. London: Taylor & Francis Group. 2016

Davis, Richard. *British decolonisation, 1918-1984*. Newcastle upon Tyne, UK: Cambridge Scholars Publishing. 2013

Dawisha, Adeed. *Arab nationalism in the twentieth century: from triumph to despair*. New with a new chapter on the twenty-first-century Arab world. Princeton, NJ: Princeton University Press. 2016. 119-175

Douglas, Roy. *Liquidation of Empire: The Decline of the British Empire*. Houndmills: Palgrave Macmillan. 2002

Dutton, David. *Anthony Eden: A Life and Reputation*. New York: Arnold of Hodder Headline. 1997

Geoffrey P. Nash. *Marmaduke Pickthall: Islam and the Modern World*. Vol. 21. Leiden, Boston: Brill. 2016.

Heinlein, Frank. *British government policy and decolonisation, 1945-1963: scrutinising the official mind*. Abingdon: Routledge. 2002

Hyam, Ronald. *Africa and the Labour government, 1945–1951*. In *Understanding the British Empire*. Cambridge: Cambridge University Press. 2008. 238-267.

James, Robert Rhodes. *Anthony Eden*. London: Weidenfeld and Nicolson, 1986.

Kunz, Diane B. *The economic diplomacy of the Suez crisis*. Chapel Hill: The University of North Carolina Press. 1991.

Kyle, Keith. *Suez: Britain's end of Empire in the Middle East*. New ed. London: Tauris. 2011

- Lockman, Zachary. *Contending visions of the Middle East: the history and politics of Orientalism*. Second edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.
- Mocná, Dagmar a Peterka, Josef. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. 436
- Parker, Robert. *Chamberlain and Appeasement: British Policy and the Coming of the Second World War*. Bloomsbury: Red Globe Press, 1993. 95
- Parsons, Timothy. *The second British Empire: in the crucible of the twentieth century*. Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield. 2014.
- Pearson, Jonathan. *Sir Anthony Eden and the Suez Crisis: Reluctant Gamble*. Houndmills: Palgrave Macmillan. 2003
- Roberts, Andrew. *A History of the English-Speaking Peoples Since 1900*. New York: HarperCollins. 2007. 336
- Thomas, Martin. *Fight or flight: Britain, France, and the roads from empire*. New York: Oxford University Press. 2014.
- Thorpe, D. R. *Eden: The Life and Times of Anthony Eden, First Earl of Avon, 1897-1977*. London: Pimlico. 2004
- Tucker, Spencer C., and Spencer Tucker. *Middle East conflicts from Ancient Egypt to the 21st century: an encyclopedia and document collection*. Santa Barbra, California: ABC-CLIO. 2019. 96-97
- Turner, Barry. *Suez 1956: the inside story of the first oil war*. London: Hodder & Stoughton. 2007
- Wanner, Jan. *Bitva o Suez: studená válka, druhý arabsko-izraelský konflikt a britsko-francouzská intervence v Egyptě*. Praha: Libri, 2006.
- Williamson, Daniel. *Separate Agendas: Churchill, Eisenhower, and Anglo-American Relations, 1953-1955*. Lanham: Lexington Books. 2005. 5-10
- Xu, Ruike. *Alliance Persistence within the Anglo-American Special Relationship: The Post-Cold War Era*. Cham: Springer International Publishing. 2017. 113 - 150
- Yergin, Daniel. *The prize: the epic quest for oil, money, and power*. [2nd ed.]. New York: Simon and Schuster, 1992.

Internetové zdroje

Adamthwaite, Anthony. „Suez Revisited.” *International affairs (London)* 64 (3): 449-464. 1988 <https://doi.org/10.2307/2622851> (staženo 14.3.2023)

Braun, Lindsay Frederick. „Suez Reconsidered: Anthony Eden's Orientalism and the Suez Crisis.” *The Historian (Kingston)*. 2003, roč. 65, č. 3, s. 535-561. <https://doi.org/10.1111/1540-6563.00030>. (staženo 5. 3. 2023)

Cohen, Michael Joseph, and Martin. Kolinsky. „Demise of the British empire in the Middle East: Britain's responses to nationalist movements, 1943-55.” *London: Frank Cass. 1998*. <https://doi.org/10.4324/9780203044483>. (staženo 21.9.2023)

Epstein, Leon D. „Partisan Foreign Policy: Britain in the Suez Crisis.” *World politics* 12 (2): 1960. 201-224. <https://doi.org/10.2307/2009238>. (staženo 13.1.2024)

Fieldhouse, D. K. „Western Imperialism in the Middle East 1914-1958.” *Oxford: OUP Oxford, 2006*. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199540839.001.0001> (staženo 20. 5. 2024)

Godfrey, James L. recenze knihy Full Circle: The Memoirs of Anthony Eden: Autobiography in Reverse. *The Virginia Quarterly Review*. 1960, roč. 36, č. 3, s. 490.

Hefler, H. Matthew. „'In the way': intelligence, Eden, and British foreign policy towards Italy, 1937-38.” *Intelligence and national security*. 2018, roč. 33, č. 6, s. 875-893. <https://doi.org/10.1080/02684527.2018.1444433>. (staženo 21.11.2023)

Hyam, Ronald. „Africa and the Labour government, 1945–1951.” In: *Understanding the British Empire*. 2010, s. 238-267. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511760495.010>. (staženo 21.11.2023)

Jankowski, James P. „Nasser's Egypt, Arab nationalism, and the United Arab Republic.” *Boulder, Colorado: Lynne Rienner Publishers. 2002*. <https://doi.org/10.1515/9781588269904>

Norman, Albert E. recenze knihy Full Circle. *The Australian quarterly*. 1960, roč. 32, č. 2, 108-111 <https://doi.org/10.2307/20633620>. (staženo 21. 2. 2024)

Onslow, Sue. „'Battlelines for Suez': The Abadan Crisis of 1951 and the Formation of the Suez Group.” *Contemporary British history*. 2003, roč. 17, č. 2, s. 1-28. <https://doi.org/10.1080/13619460308540993>. (staženo 21.11.2023)

Ovendale, Ritchie. recenze knihy „Anthony Eden and Descent to Suez: diaries 1951–56.” *International affairs (London)* 1987. 63 (4): 668-669. <https://doi.org/10.2307/2619691>. (staženo 25.11.2023)

Owen, Henry. „The effect of Prime Minister Anthony Eden's illness on his decision-making during the Suez crisis.” *QJM: An International Journal of Medicine*. 2005, roč. 98, č. 6, s. 387-402. <https://doi.org/10.1093/qjmed/hci071>. (staženo 22.8.2023)

Paul, Kathleen. „British Subjects” and “British Stock”: Labour's Postwar Imperialism. *The Journal of British studies*. 1995, roč. 34, č. 2, s. 233-276. <https://doi.org/10.1086/386075>. (staženo 25.11.2023)

Pospíšil, Ivo. 1986. „ZASVĚCENÁ STUDIE O MEMOÁRECH.” *Česká literatura* 34 (1): 93-95. [online]

Reynolds, David. „Probing the Cold War Narrative since 1945: The Case of Western Europe.” In *The Cold War*. Berlin, Boston: De Gruyter. 2017. <https://doi.org/10.1515/9783110496178-003>. 67-82

Ruane, Kevin. „Anthony Eden, British diplomacy and the origins of the Geneva Conference of 1954.” *The Historical journal*. 1994, roč. 37, č. 1, s. 153-172. <https://doi.org/10.1017/S0018246X00014746>. (staženo 20.3.2024)

Ruane, Kevin. „SEATO, MEDO, AND THE BAGHDAD PACT: ANTHONY EDEN, BRITISH FOREIGN POLICY AND THE COLLECTIVE DEFENSE OF SOUTHEAST ASIA AND THE MIDDLE EAST, 1952-1955.” *Diplomacy and statecraft*. 2005, roč. 16, č. 1, s. 169-199. <https://doi.org/10.1080/09592290590916185>. (staženo 20.8.2023)

Sorby, Karol. „PRÍČINY ZNÁRODNENIA SPOLOČNOSTI SUEZSKÉHO PRIEPLAVU/THE CAUSES OF NATIONALIZATION OF THE SUEZ CANAL COMPANY.” *Medzinárodné vzťahy*. 2016, roč. 14, č. 2, s. 204. [online]

Soward, F. H. recenze knihy *The Memoirs of Sir Anthony Eden*. *International Journal*. 1960, roč. 15, č. 2, s. 151-154. [online]

Válek, Vlastimil. „K specifičnosti memoárového literatury.” *Vyd. I. v Brně. Univerzita J.E. Purkyně*, 1984. 11-57 <https://hdl.handle.net/11222.digilib/122063>

Wight, Martin. „Brutus in Foreign Policy: The Memoirs of Sir Anthony Eden.” *International affairs (London)*. 1960, roč. 36, č. 3, s. 299-309. ISSN 0020-5850. [online]

Winkler, Henry R. recenze knihy *The Memoirs of Anthony Eden: Full Circle*. *The Journal of Modern History*. 1961, roč. 33, č. 2, s. 234-236. <https://doi.org/10.1086/238843> (staženo 20.3.2024)